

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

De Rechterlijke Commissie in de Militaire Strafrechtspleging(*)

Titel I — Algemene Beschouwingen

1. Het bestaan van militaire rechtbanken (krijgsraden, Militair Gerechtshof), tot de Rechterlijke Macht behorend (1), waarvan o.m. de inrichting en de bevoegdheden door bijzondere wetten worden geregeld, wordt uitdrukkelijk voorzien in de grondwet (art. 105, eerste lid) en bevestigd bij de wet van 18 juni 1869 op de rechterlijke inrichting (art. 136).

2. Een rechterlijke inrichting en een strafrechtspleging, eigen aan de krijgsmacht, hebben van oudsher, vooral in oorlogstijd, hun reden van bestaan gevonden in een snelle bestraffing van door militairen gepleegde misdrijven alsmede in de noodzakelijke handhaving van orde en tucht in het leger en niet het minst in de belangen van het land nauw verbonden met de verdediging van het grondgebied. (1bis).

3. De historische evolutie van de militaire strafwetgeving in ons land wordt vooral gekenmerkt door drie belangrijke tijdvakken :

I. de periode van 1814 tot 1830 tijdens dewelke, onder het regime van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, volgende wetboeken werden ingevoerd: de Rechtspleging bij de Landmacht van 20 juli 1814, de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof van 20 juli 1814, het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande van 15 maart 1815 en het Reglement van Krijgstucht of Discipline voor het Krijgsvolk te lande van 15 maart 1815;

II. de periode van 1830 tot 1899 tijdens dewelke, onder het Belgisch regime, werden afgekondigd: de Wet van 29 januari 1849 houdende de instelling van een Krijgshof met dezelfde bevoegdheden en dezelfde rechtspleging zoals bepaald in de Wet van 20 juli 1814, het Militair Strafwetboek van 27 mei 1870 (2) en het Wetboek van Strafrechtspleging voor het Leger van 15 juni 1899 (3);

III. de periode van 1899 tot heden, tijdens dewelke,

(*) Uitgewerkte tekst van een mededeling aan het Studiecentrum voor militair strafrecht en oorlogsrecht gehouden te Keulen, de 27 maart 1965.

vooral gedurende en na de wereldoorlogen, de militaire strafwetgeving — met een duidelijke tendens naar gelijkshakeling met het gewone recht — werd gewijzigd en aangevuld. (4).

4. Alle doorgevoerde wijzingen op het stuk van de militaire strafrechtspleging ten spijt, heeft de toepassing van de nog van kracht zijnde beschikkingen van het Wetboek van 1814 enerzijds en van het onafgewerkte Wetboek van 1899 aanleiding gegeven tot verwarring en rechtsonzekerheid, die dank zij een soepel en bestendig zich aan de omstandigheden aanpassend recht konden worden opgevangen (5) in de zin van een aanvulling van de leemten in de militair-rechterlijke inrichting op basis van de gewone rechterlijke inrichting (6), van een voortdurend evoluerende militaire rechtspraak, van het stilzwijgend niet-toepassen van bepaalde teksten en niet het minst van de gewoonte.

Titel II. — De rechterlijke commissie

Hoofdstuk I. — Karakteristieken.

5. De inrichting van het militair gerecht, m.a.w. de samenstelling en de taak van de diverse organen die, in vredes- en in oorlogstijd, het militair gerecht vormen (militair gerechtshof, krijgsraad, auditoraat-generaal, griffie, rechterlijke commissie) wordt in het bijzonder gekenmerkt door een rechtstreekse en actieve deelneming van de militairen aan de rechtsbedeling. Deze stand van zaken is een historische verworvenheid die voortvloeit uit het algemeen aanvaard postulaat dat burgerlijke van militaire instellingen verschillen. Dit betekent dat in het leger andere toestanden en verhoudingen heersen dan in het burgerleven die logischerwijze hebben wenselijk gemaakt dat aan de berechting van militairen personen deelnemen die met die toestanden en verhoudingen volkomen vertrouwd zijn (7). Zo wordt verklaard waarom de militairen zelf, in hoofdzaak dan officieren, bij het rechtspreken en zelfs bij het voorafgaandelijk gerechtelijk onderzoek betrokken zijn.

Aldus maken in vele gevallen officieren deel uit van de rechterlijke commissie (het onderzoeksgerecht van het militair gerecht), zetelen zij als militair magistraat (rechter of voorzitter) in de krijgsraad of als militair

raadsheer in het militair gerechtshof, zijn zij verplicht alle in het leger gepleegde misdrijven te signaleren en zelfs de aanhouding van hun ondergeschikten te bevelen wanneer het bij de wet strafbaar gestelde inbreuken betreft die deze maatregel billijken (8).

Het bij de wet bepaalde systeem van aanwijzing der militaire leden in de diverse traporganen van de militaire rechtsbedeling sluit elke willekeur uit vanwege de militaire overheid. De aangewezen officieren handelen in volledige onafhankelijkheid, zowel in hun hoedanigheid van officieren-commissarissen als in hun functie van militair magistraat bij een van de militaire rechtscolleges waar in dit laatste geval de meerderheid bij stemming beslist. Op die wijze dragen de militairen zelf ertoe bij dat de procedure en de repressie snel en doelmatig zijn in verhouding met de bijzondere repercussie die strafbare inbreuken kunnen hebben op de veiligheid van het leger, het harnas van de natie (9).

6. Elke strafrechtspleging, ook de militaire, die in het bijzonder aangepast is aan de noodwendigheden van de militaire dienst, dient zodanig opgevat dat de middelen van de aanklagende partij (openbaar ministerie) om tot een doelmatig, snel en volledig ontdekken van de waarheid te komen, hun tegengewicht vinden in de middelen waarover de verdachte moet kunnen beschikken om zich te verdedigen en zijn onschuld te bewijzen. In werkelijkheid is dat inderdaad het geval ofschoon noch in de gewone noch in de militaire strafrechtspleging het eigenlijke onderzoek tegensprekelijk is d.w.z. dat de daden van onderzoek, zoals het verhoor van verdachten en getuigen, plaats hebben zonder de bijstand van een raadsman (10).

De aanwezigheid van het militair element in de schoot van de rechterlijke commissie, belast met het onderzoek dat in beginsel geheim moet zijn, is beslist een verregende toegeving van de wetgever, die in zijn optiek van de *toenmalige* omstandigheden, in de aanwezigheid van militairen naast de (militaire) magistraat een garantie heeft willen zien voor de verdachte militair.

Hoofdstuk II. — *De rechterlijke commissie onder het stelsel van de wet van 1814.*

7. Onder het regime van de Nederlandse wetten was het gerechtelijk onderzoek (dadens van onderzoek, bevoegdheid inzake voorlopige hechtenis) toevertrouwd aan een rechterlijke commissie samengesteld, ten zetel van de krijgsraad, uit de krijgsauditeur en twee officieren-commissarissen en, buiten de zetel van de krijgsraad, uit twee officieren-commissarissen (11). Dit onderzoeksorgaan beschikte over het merendeel der bevoegdheden van de onderzoeksrechter bij de gewone rechtsmacht. Vanaf de klacht tot het verschijnen vóór de militaire rechtbank behoorde het beslissingsrecht alleen en uitsluitend aan de plaatscommandant d.w.z. het militair gezag. Derhalve, vervulde de militaire magistraat (krijgsauditeur) in principe slechts een zeer ondergeschikte rol die, volgens de mening van verschillende auteurs, met die van een griffie kon worden gelijkgesteld (12). De krijgsauditeur kon zich wel bezighouden met de juridische voorbereiding van het onderzoek, met de redactie van de verslagen bestemd voor de plaatscommandant en bepaalde voorstellen doen, maar ad rem beschikte hij, wettelijk gesproken, over niet de minste beslissingsbevoegdheid. Naar de wet waren de officieren-commissarissen de echte onderzoekers, de krijgsauditeur werd slechts geraadpleegd (13).

8. Het belang van een goede rechtsbedeling en de praktische onmogelijkheid om de beschikkingen naar

de letter van de wet uit te voeren hebben geleid tot een systeem waarbij het strak militair-overheersend stelsel in omgekeerde zin werd toegepast. In werkelijkheid, evolueerde de tussenkomst van de krijgsauditeur, ondanks zijn nevenrol van openbaar ministerie, naar een bevoegdheid die van hem de enige onderzoeker maakte terwijl de rol van de officieren-commissarissen zich geleidelijk ertoe beperkte de magistraat bij te staan en getuige te zijn bij het onderzoek, zodat in feite de leiding van het onderzoek en zelfs het beoordelen van de opportuniteit der vervolging aan de magistraat werden overgelaten.

Hoofdstuk III. — *De rechterlijke commissie onder het stelsel van de wet van 1899.*

9. Het teloorgaan van het militair-overheersende element in de schoot van de rechterlijke commissie ten voordele van het bestendig beroepselement (de magistraat) heeft nergens, ondanks de zuiver wettelijke bezwaren, tegenstand of kritiek ontmoet. Deze geëvolueerde stand van zaken werd beschouwd als een logische tegemoetkoming aan het grondwettelijk beginsel van de scheiding der machten. Vermits de rechterlijke commissie, in haar *feitelijke* werking, tot geen moeilijkheden aanleiding had gegeven, beperkte de wetgever van 1899 er zich toe de rechterlijke commissie in haar *aangepaste* werking wettelijk te normaliseren, duidelijk vooropstellend dat de krijgsauditeur het geschreven onderzoek *leidt* en *voorzit* en desgevallend *alleen* kan handelen (14).

De aanwezigheid van officieren-commissarissen bij het onderzoek bleef gehandhaafd, in het licht van de opvattingen van het ogenblik, «als waarborg tegen het geheimzinnig karakter van het onderzoek dat zo dikwijls werd gehekel en als rem tegen het gevaar van vooropgezette systemen en vooroordelen (15).

Practisch gezien, komt de werking van de rechterlijke commissie, zoals zij hic et nunc optreedt, hierop neer dat het onderzoek in handen berust van de magistraat en dat de rol van de militaire overheid er zich toe beperkt de tussenkomst van de magistraat uit te lokken en te vergemakkelijken en in zekere mate diens optreden bij te staan. De plaatscommandant, die niet meer tussenkomt in het gerechtelijk onderzoek, zal het behoren nog slechts de klachten aan de krijgsauditeur over te maken en de officieren-commissarissen aan te wijzen (16).

Afdeling A. — *De rechterlijke commissie ten zetel van de bestendige krijgsraad.*

1. Samenstelling.

10. De rechterlijke commissie is, als onderzoeksorgaan in de militaire strafrechtspleging, belast met het geschreven onderzoek (17); zij is ten zetel van de krijgsraad (bestendige of te velde) samengesteld uit de krijgsauditeur (of een subtituut) die voorziet in het onderzoek leidt en twee officieren-commissarissen, één kapitein (-commandant) en één luitenant (18).

11. Elke officier-commissaris heeft een plaatsvervanger. Ofschoon het wetboek van strafrechtspleging voor het leger van 1899 hiervan geen (uitdrukkelijk) gewag maakt, is de Rechtspleging bij de landmacht van 1814 steeds van kracht waar deze voorschrijft «dat de officier, die verhinderd is, zal vervangen worden door degene die na hem op de lijst voorkomt» (art. 42). Vandaar, dat het koninklijk besluit van 12 september 1935 houdende toepassing van de wet van 15 juni 1935

inzake het gebruik der talen in gerechtszaken op de militaire rechtscolleges, wettelijk heeft kunnen voorzien dat elk werkelijk (tweetalig) lid van de rechterlijke commissie een (tweetalig) plaatsvervanger heeft (art. 3). De plaatsvervangende leden mogen, zolang op hen geen beroep werd gedaan, zich aan hun gewone taak wijden; zij dienen echter alle nodige schikkingen te treffen opdat zij zouden kunnen zetelen wanneer de werkelijke leden verhinderd zijn, wat o.m. het geval is wanneer de werkelijke leden reeds geroepen zijn om gerechtelijke prestaties te leveren.

12. De officieren *onderluitenanten* maken geen deel uit van de rechterlijke commissie, zelfs niet bij gebrek aan officieren bekleed met de bij de wet vereiste graad of rang. De wetgever heeft het gebrek aan ondervinding ingeroepen om de onderluitenanten uit de rechterlijke commissie te weren ⁽¹⁹⁾. Bijgevolg, wanneer de militaire overheid de onmogelijkheid vaststelt kapiteins of luitenanten aan te wijzen als leden van de rechterlijke commissie, zal de krijgsauditeur de daden van onderzoek alleen stellen, zonder dat hij beroep zou mogen doen op een of meerdere onderluitenanten ⁽²⁰⁾.

13. Wanneer de verdachte een *officier* is, moeten de officieren-commissarissen hoger in rang of ouder in graad zijn dan de verdachte krachtens het principe dat een militair slechts mag geoordeeld worden door zijn meerdere ⁽²¹⁾. Wanneer het onmogelijk is, hetzij omwille van de graad van verdachte, hetzij om elke andere reden, een officier-commissaris aan te wijzen van de graad bij de wet bepaald, wordt een officier van een hogere graad aangeduid ⁽²²⁾. Wanneer aldus de verdachte de oudste in dienst zijnde kapitein-commandant van het garnizoen zou zijn, zou de rechterlijke commissie alleen uit majoors kunnen bestaan.

14. Daar in de tekst van artikel 35 van de wet van 1899 slechts over het enkelvoud «rechterlijke commissie» wordt gesproken, werd de vraag opgeworpen of de wetgever hiermede bedoelde dat slechts één rechterlijke commissie per krijgsauditoraat zou optreden. De Minister van Justitie Beggerem loste het vraagstuk op toen hij op 2 februari 1899 in de openbare vergadering van de Kamer verklaarde «dat het hier over alle rechterlijke commissies gaat die zouden samengesteld worden» ⁽²³⁾. Deze zienswijze is logisch en wettelijk. Immers, het gaat niet op de rechterlijke commissie gelijk te stellen met het ambt van de onderzoeksrechter bij de civiele rechtsmacht, dat beheerst wordt door artikel 13 van de wet van 18 juni 1869. Bovendien bepaalt het wetboek van 1899 dat niet noodzakelijk dezelfde rechterlijke commissie een begonnen onderzoek moet beëindigen. Het Hof van Cassatie is dezelfde mening toegedaan in zijn arrest van 29 februari 1904 (Pas. I, 148) waaruit blijkt dat meerdere rechterlijke commissies gelijktijdig, elk onder leiding van een magistraat, onderzoeks daden kunnen stellen op verschillende plaatsen.

Ofschoon in het verleden inderdaad meerdere rechterlijke commissies per krijgsauditoraat zijn opgetreden, heeft zich in de praktijk een systeem ontwikkeld dat rekening houdt zowel met de noodwendigheden van een goede rechtsbedeling als met het verlangen de belemmering van de gewone militaire werkzaamheden der officieren tot een minimum te herleiden.

15. Per rechtsgebied van elk krijgsauditoraat zullen slechts vier officieren-commissarissen (2 werkelijke en 2 plaatsvervangers) — en dit gelijktijdig — kunnen

opgeroepen worden om in de rechterlijke commissie te zetelen. Bijgevolg, zullen slechts twee magistraten gelijktijdig onderzoeks daden kunnen verrichten waarvoor de rechterlijke commissie is vereist. Eén magistraat zal de rechterlijke commissie, samengesteld uit de werkelijke militaire leden, voorzitten terwijl een tweede magistraat beroep kan doen op de plaatsvervangers, aangezien de werkelijke leden op dat ogenblik werkelijk verhinderd zijn. Voor het geval een derde magistraat dringend een onderzoeksdaad zou te verrichten hebben op het ogenblik dat de werkelijke zowel als de plaatsvervangende officieren-commissarissen zetelen, zal hij de onmogelijkheid waarin hij zich bevindt om de rechterlijke commissie samen te roepen dienen vast te stellen en om reden van hoogdringendheid zal hij alleen tot de onderzoeksverrichtingen overgaan.

Beroep doen op de plaatsvervangende officieren-commissarissen wanneer de werkelijke leden niet als werkelijk verhinderd kunnen worden beschouwd, bijvoorbeeld om deze laatsten toe te laten zich op bepaalde dagen aan hun gewone militaire bezigheden te wijden, zou strijdig zijn met de wet. Om de werking van de rechterlijke commissie nog te versoepelen werd nog niet zolang geleden beslist dat de werkelijke officieren-commissarissen niet meer «in permanentie» ten zetel van de krijgsraad ter beschikking moeten blijven van de krijgsauditeur; zij worden zoveel mogelijk op voorhand ingelicht over de te voorziene prestaties. In elk geval, moeten zij echter, bij dag als bij nacht, binnen de kortst mogelijke tijd te bereiken zijn.

16. Het onderzoek verricht zonder de bijstand van de officieren-commissarissen is regelmatig wanneer deze afwezigheid het gevolg is van door de militaire noodwendigheden geboden beslissingen, die aan de krijgsauditeur worden opgelegd en door hem niet mogen betwist worden ⁽²⁴⁾.

17. Daar de rechterlijke commissie bij de krijgsraad uitsluitend kennis neemt van de zaken die tot de bevoegdheid van de krijgsraad behoren, is zij t.o.v. de militairen slechts bevoegd tot en met de graad van kapitein-commandant (de hoogste trap in de categorie van lagere officieren). Zijn er onder de verschillende verdachten, onderworpen aan de bevoegdheid van de militaire rechtsmacht, één of meerdere officieren bekleed met een hogere graad dan die van kapitein-commandant, behoort de zaak in haar geheel tot de bevoegdheid van de rechterlijke commissie bij het Militair Gerechtshof.

18. Bij de samenstelling van de rechterlijke commissie is de algemene regel dat er rekening wordt gehouden met de graad van de verdachte (militair) op het ogenblik der feiten. Wanneer echter de verdachte een officier is die tot een hogere graad werd bevorderd tussen de dag van de feiten en de dag van zijn berechting, moet de rechterlijke commissie worden samengesteld met inachtneming van de graad van verdachte op het ogenblik van zijn verschijnen voor de rechterlijke commissie. Was de verdachte op het ogenblik der feiten officier, maar maakt hij geen deel meer uit van het leger op het ogenblik dat hij vóór de rechterlijke commissie moet verschijnen, zal de rechterlijke commissie samengesteld worden met inachtneming van de graad van verdachte op het ogenblik der feiten.

Deze regels zijn mutatis mutandis van toepassing wat betreft de samenstelling van de zetel van de krijgsraad.

2. Voorwaarden waaraan de officieren-commissarissen moeten voldoen.

19. Om in aanmerking te komen voor deelneming aan de gerechtelijke dienst bij het leger (rechterlijke commissie, krijgsraad) moeten de officieren aan drie essentiële voorwaarden voldoen: Belg zijn, in werkelijke dienst ⁽²⁵⁾ zijn (d.w.z. de officieren van de verschillende korpsen, de hulpofficieren, de officieren van het aanvullingskader en de aangestelde officieren) en een hogere militaire graad bezitten dan deze van onderluitenant of een overeenstemmende graad hebben. Daar het bekleden van de vereiste graad als een voldoende aanwijzing van geestesrijpheid wordt beschouwd is geen minimumleeftijd bepaald.

3. Aanwijzing van de officieren-commissarissen.

20. De officieren die in aanmerking komen om deel uit te maken van de rechterlijke commissie worden — om beurten — als werkelijk of plaatsvervangend lid door de provincie-commandant aangeduid. Daartoe worden iedere maand lijsten aangelegd van al de officieren van het garnizoen, met de rang van kapitein(-commandant) en luitenant, gerangschikt naar dienstouderdom, die in werkelijke dienst zijn en verklaard hebben de twee landstalen te kennen — met weglating van de namen der officieren die verhinderd zijn ⁽²⁶⁾. Deze aanwijzingen worden normaal vóór de 20ste van iedere maand ter kennis gebracht van de krijgsauditeur ⁽²⁷⁾.

21. Er bestaat geen aanleiding om officieren die niet binnen het garnizoen verblijven van hun beurtrol als officier-commissaris te ontslaan. Het is vanzelfsprekend dat deze officieren, wien het krachtens een bijzondere gunst toegelaten is buiten het garnizoen te verblijven, alle schikkingen dienen te treffen om de militaire dienst in het algemeen en de gerechtelijke dienst in het bijzonder te verzekeren ⁽²⁸⁾.

22. De aanwijzing, om beurten, heeft voor doel de lasten van de gerechtelijke dienst gelijkmatig over het officierenkorps te spreiden en elke verdenking van partijdigheid onmogelijk te maken, wat in zekere mate het vertrouwen van de rechtsonderhorigen ten goede moet komen ⁽²⁹⁾. De provinciecommandant beslist souverain deze of gene aan de beurt zijnde officier als lid van de rechterlijke commissie te vervangen. In dit opzicht is hij, hiërarchisch gezien, slechts verantwoordelijk tegenover de Minister van Landsverdediging ⁽³⁰⁾. Wanneer de officier-commissaris tevens als lid van de krijgsraad wordt aangeduid, wordt hij, op verzoek van de krijgsauditeur, als lid van de rechterlijke commissie beschouwd als verhinderd en in die hoedanigheid vervangen.

23. Aangezien de militaire overheid de deelneming van de officieren aan de rechtsbedeling bij het leger aanziet als «zeer nuttig voor hun persoonlijke ontwikkeling en als zeer belangrijk voor de militairen, onderworpen aan de militaire rechtbanken», werd ernaar gestreefd de gevallen van *verhinderung* tot het strikte minimum te beperken ⁽³¹⁾.

A. Genieten van een *algemene vrijstelling* van de gerechtelijke dienst: de Minister van Landsverdediging ⁽³²⁾ en de territoriale commandanten ten zetel van de militaire rechtscollèges ⁽³³⁾.

B. De officieren die functies vervullen welke zij, zelfs tijdelijk niet kunnen verlaten zonder de uitvoering van hun dienst te schaden, worden aangezien als *bestendig* verhinderd deel te nemen aan de gerechte-

lijke dienst, dit zijn: a) de officieren verbonden aan het Militair Huis van de Koning en de officieren van de rijkswachtdetachementen in dienst van de Koninklijke Paleizen; b) de officieren verbonden aan het kabinet van de Minister van Landsverdediging; c) de officieren, onderwiskrachten en leerlingen van de Krijgsschool, Koninklijke Militaire School, Koninklijke Rijkswachtschool, Koninklijke Cadettenschool, Centrale School en de officieren leerlingen van de School voor Militaire Administrateurs; d) de officieren geneesheren, apothekers, veeartsen en tandartsen; e) de officieren in dienst bij het Recruterings- en Selectiecentrum en het Centrum voor psychotechnische examens; f) de officieren van de sectie Sociale Dienst en Opvoedingsactie bij de gedetineerden en de officieren van de gewestelijke bureaus van de sociale dienst gelast met het bezoek van de gedetineerden. De namen van deze officieren dienen met de reden van verhinderung te worden vermeld op de lijsten bestemd voor de gerechtelijke overheid ⁽³⁴⁾.

C. De *bijzondere* of *occasionele* redenen van verhinderung welke de officieren, die op de lijsten voorkomen, zouden kunnen laten gelden, dienen langs hiërarchische weg ter kennis van de territoriale commandant te worden gebracht. Deze laatste beoordeelt de gegrondheid van de aangevoerde redenen, aanvaardt of verwierpt ze. Wanneer de aangevoerde reden wordt aangenomen, moet de territoriale commandant de namen van de verhinderde officier(en) met de reden van hun verhinderung op de lijsten vermelden.

D. Soms kunnen de officieren persoonlijke aangelegenheden of dienstaangelegenheden inroepen om hun gerechtelijke functies niet te moeten uitoefenen in bepaalde zaken. Moeten zich *wraken* m.a.w. zich ervan onthouden deel te nemen aan enige handeling van de rechtspleging (de rechterlijke commissie inbegrepen): de officieren, bloed- of aanverwanten van de partijen tot de graad van volle neef inbegrepen, zij die schuldeisers of schuldenaars zijn van de betrokken partijen, zij tegen wier gezag het misdrijf werd gepleegd, zij die door het misdrijf nadeel hebben ondervonden, zij die deelgenomen hebben aan de vroegere procedure met uitzondering van de korpscommandanten die zich ertoe beperkten de overmaking van de stukken te bevelen, kortom de officieren die deelgenomen hebben aan een fase van de informatie of van het onderzoek dat de eigenlijke gerechtelijke fase voorafgaat. De bedoeling van de wetgever is te verhinderen dat een advies zou verstrekt of een beslissing zou getroffen worden door een officier wiens overtuiging reeds zou uitgedrukt zijn in een vroegere akte. De officier die deelgenomen heeft aan het summier onderzoek in het korps en die dus aan de procedure, voorafgaand aan die van de rechterlijke commissie, effectief heeft deelgenomen zodat hij advies heeft uitgebracht, mag niet zetelen in de rechterlijke commissie (noch in de Krijgsraad, noch in het Militair Gerechtshof). Dit geldt niet voor korpscommandanten die zich ertoe beperkten stukken of inlichtingen over te maken die geen subjectieve beoordeling bevatten. Ten slotte, moeten zich wraken zij die, om een bij de wet niet voorziene reden, van mening zijn dat zij niet mogen zetelen d.w.z. wanneer zij oordelen dat hun overtuiging of onpartijdigheid om ernstige en gegronde redenen in twijfel zou kunnen worden getrokken.

24. Wanneer voor de samenstelling van de rechterlijke commissie rekening werd gehouden met een grond tot wraking, eigen aan een bepaalde zaak, is deze uitzonderlijke samenstelling slechts geldig voor het onder-

zoek van de zaak die tot deze wraking aanleiding heeft gegeven; dit is eveneens het geval wanneer de rechterlijke commissie anders dient samengesteld om reden van de militaire rang van de verdachte. Voor het onderzoek van andere zaken zal de rechterlijke commissie opnieuw normaal worden samengesteld.

25. De gerechtelijke functies waarvoor de officieren aangeduid worden gaan vóór de andere militaire diensten, behalve in geval van overmacht. De dienst bij het Militair Gerechthof heeft voorrang op die van de krijgswaarden (35). De dienst van de krijgswaarden heeft voorrang op die van de rechterlijke commissie. Tijdens de dagen, waarop geen prestaties voorzien zijn, blijven de officieren die door de rechterlijke commissie aangewezen zijn, aan de oefeningen en de andere militaire diensten in hun eenheid deelnemen (weekdienst, wacht-dienst, enz. ...). Gedurende de duur van hun mandaat moeten zij echter ter beschikking zijn van de krijgswaarden. Wanneer zij dringend door de krijgswaarden of door de provincie-commandant worden opgeroepen, moeten zij onmiddellijk gevolg geven aan deze vordering; in dit geval dienen zij hun bevelhebber ter kennis te brengen dat zij zich in de onmogelijkheid bevinden de dienst, die hun eventueel bevolen was, uit te voeren (36).

26. De vervanging der officieren-commissarissen gedurende een gerechtelijk onderzoek is alleen mogelijk omwille van de militaire noodwendigheden of bij het verstrijken van het mandaat der commissarissen. De officieren-leden van de rechterlijke commissie (alsook hun plaatsvervangers) bekomen slechts verlof in geval van volstreekte noodzakelijkheid; in dit geval, verwittigt de korpscommandant of de eenheidsbevelhebber onmiddellijk de krijgswaarden en de provinciecommandant (37).

27. Het strakke systeem van aanwijzing der officieren-commissarissen door de provinciecommandant, volgens beurtrol en naargelang de dienstouderdom, sluit de mogelijkheid uit inzake vliegtuig- of zeevaartongevallen uitsluitend officieren van lucht- of zeemacht aan te wijzen. Alleen een wijziging van het wetboek van 1899 zou hierin verandering kunnen brengen (38).

27. In principe bedraagt de wettelijke *duur* van het mandaat der officieren-commissarissen één maand. De provinciecommandant kan echter een kortere duur bepalen naargelang de noodwendigheden van de dienst (39). In de geest van de wetgever van 1899 moet het mandaat van maximum één maand de officieren-commissarissen toelaten hun prestatie als lid van de rechterlijke commissie te combineren met hun andere bezigheden (40).

Thans maken de provinciecommandanten nogal gebruik van het recht dat de wet hun biedt om de normale duur van één maand in te korten, bijvoorbeeld tot 15 dagen. Het nadeel van een dergelijke maatregel kan zijn dat in eenzelfde gerechtelijk onderzoek verschillende officieren-commissarissen zullen optreden waarvan de optiek volkomen kan verschillen. Derhalve heeft de wetgever als correctief voorzien dat de provinciecommandant, op verzoek van de onderzoekende magistraat, de officieren-commissarissen kan belasten een begonnen onderzoek te voleinden (41). In de praktijk wordt van dit recht, dat eerder uitzonderlijk is, slechts gebruik gemaakt in zeer belangrijke zaken en bij vervolgingen ten laste van een officier (42).

28. Het taalgebruik bij het militair gerecht wordt niet

door een bijzondere wet geregeld. De wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken bevat zekere beschikkingen die uitdrukkelijk van toepassing zijn op het militair gerecht (artt. 18, 21, 25 al. 3 en 49). Andere beschikkingen van dezelfde wet moeten op het militaire gerecht worden toegepast voor zover zij verenigbaar zijn met de in voornoemde artikelen uitgedrukte beginselen. Bovendien moet er rekening worden gehouden met het koninklijk besluit van 12 september 1935 houdende de toepassing van de wet van 15 juni 1935 op de militaire rechtscolleges (43).

In tegenstelling met de officieren die deel uitmaken van de rechtsmacht van wijzen (krijgswaarden, militair gerechtshof) en op grond van de taal, die zij verklaard hebben te kennen, voor de nederlandstalige of fransstalige kamer worden aangeduid, moeten de officieren die deel uitmaken van de rechtsmacht van onderzoek (rechterlijke commissie bij krijgswaarden en militair gerechtshof) de twee landstalen (Nederlands en Frans) kennen. Hiermede wordt bedoeld een praktische en niet een louter theoretische kennis van de beide landstalen (44).

De officieren die deze bij de wet vereiste talenkennis bezitten, moeten aan de provinciecommandant een gedateerde en ondertekende verklaring afleggen in volgende termen: «Ik heb een voldoende kennis van beide landstalen om als lid van de rechterlijke commissie te zetelen.» Deze verklaring is onafhankelijk van en geldt niettegenstaande het wettelijk bewijs spruitende uit de door de wet van 30 juli 1938 betreffende het gebruik der talen bij het leger voorgeschreven taal-examens. Zij die bedoelde kennis van beide landstalen niet bezitten, zullen in een gelijkaardige verklaring doch in negatieve zin de provinciecommandant hiervan inlichten.

De tweetaligheid is ten volle verwezenlijkt in iedere instelling van het militair gerecht. In alle omstandigheden van de rechtspleging is het mogelijk het Nederlands of het Frans te gebruiken, vanaf het vooronderzoek geleid door een magistraat die al dan niet tweetalig is maar de door de verdachte gekozen taal kent en het verschijnen voor de rechterlijke commissie waarvan tweetalige officieren-commissarissen deel uitmaken tot aan het verschijnen voor de nederlandstalige of fransstalige kamer van de rechtsmacht van wijzen (in eerste of laatste aanleg).

Het *Duits* wordt in ons land als gebruikelijke taal in gerechtszaken niet aangezien en is derhalve niet voorzien in de militaire strafrechtspleging. Wanneer de verdachte, die voor de rechterlijke commissie verschijnt, noch Nederlands noch Frans kent, is de taal van de procedure Nederlands of Frans met behulp van een beëdigde tolk (45).

29. In de praktijk is het soms onmogelijk gebleken voor de militaire overheid, wegens de militaire noodwendigheden, de officieren aan hun gewone taak te onttrekken om hen als lid van de rechterlijke commissie aan te wijzen. In dit geval, wordt de onmogelijkheid de rechterlijke commissie samen te stellen, in een schriftelijke verklaring, door de provinciecommandant ter kennis gebracht van de krijgswaarden aan wie het niet toekomt deze beslissing te betwisten. Hetzelfde recht van beoordeling wordt ontzegd aan om het even welk militair rechtscollege (46). Om reden van overmacht wordt dan door de onderzoekende magistraat alleen overgegaan tot de onderzoeksverrichtingen nadat bij het dossier een eensuidend afschrift van het attest van de militaire overheid is gevoegd dat de onmogelijkheid vaststelt (47).

Tijdens de wereldoorlogen I en II, is het dikwijls

onmogelijk gebleken, omwille van de militaire operaties, officieren-commissarissen voor de rechterlijke commissie aan te wijzen. Doch ook na het einde der vijandelijkheden werd, bij gebrek aan een voldoende aantal tweetalige officieren, die onmogelijkheid herhaaldelijk vastgesteld. In dit verband dient nog aangestipt dat de besluitwet van 25 mei 1944 betreffende de bevoegdheid en de rechtspleging inzake misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van de Staat (art. 3, al. 1) bepaalt dat de krijgsauditeur en de auditeur-generaal, elk wat hen betreft, bijgestaan door een griffier, alle bevoegdheden uitoefenen van de rechterlijke commissie. Daar het hier gaat om misdrijven zonder zuiver militair karakter, werd het niet gewettigd geacht de militaire overheid te verzoeken twee officieren-commissarissen aan te wijzen die samen met en onder leiding van de krijgsauditeur (of auditeur-generaal) de rechterlijke commissie zouden uitmaken (48).

30. Daarnaast kunnen zich omstandigheden voordoen die de krijgsauditeur er kunnen toe aanzetten, wegens de hoogdringendheid, onmiddellijk te handelen en niet te talmen tot wanneer de officieren-commissarissen zijn aangekomen. Moeilijkheden allerhande kunnen oorzaak zijn dat een of zelfs beide officieren-commissarissen niet te bereiken zijn of met zodanige vertraging aankomen dat belangrijke aanwijzingen van onderzoek (bijvoorbeeld inzake verkeersongevallen) ondertussen zijn verloren gegaan. In dit geval, zal de onderzoekende magistraat, in het belang van een goede rechtsbedeling, zelfstandig optreden in zijn hoedanigheid van voorzitter van de rechterlijke commissie, nadat hij de onmogelijkheid zal hebben vastgesteld, gezien de hoogdringendheid, de rechterlijke commissie bijeen te roepen. Vooral wanneer het gaat om dringend bezoek ter plaatse wordt op die manier gehandeld. Wanneer de officieren-commissarissen, die op de hoogte werden gebracht van de plaats waarheen zij zich dienen te begeven, niet te laat aankomen op de afgesproken plaats, zal de magistraat met hen de onderzoeksverrichtingen verder zetten; in het andere geval zal de reis van de militaire leden overbodig geweest zijn.

4. Aard en bevoegdheid van de rechterlijke commissie.

31. In de militaire strafrechtspleging is de rechterlijke commissie het *onderzoeksgeslacht* voor alle misdrijven gepleegd door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen (49).

Volgens het geval zal de tussenkomst van de commissie facultatief ofwel verplichtend zijn d.w.z. dat voor zekere daden van het voorbereidend onderzoek de wet aan de krijgsauditeur de bijstand van de officieren-commissarissen oplegt, terwijl andere daden van onderzoek door de onderzoekende magistraat alleen worden gesteld. Dit is op zichzelf reeds een afdoend bewijs dat de rechterlijke commissie in se noch als een equivalent van de onderzoeksrechter noch als een soort raadkamer kan worden beschouwd (50). Het is de krijgsauditeur die benevens zijn functie van openbaar ministerie ook deze van magistraat-onderzoeker cumuleert, m.a.w. *vervolgende en onderzoekende partij* is (51). Tegen het gevaar dat de vereniging van deze dubbele bevoegdheid in één hand kan medebrengen, heeft de wetgever geoordeeld dat in de aanwezigheid van twee officieren-commissarissen, die in zekere mate als de hoeders van de rechten van de verdediging zouden kunnen worden beschouwd, de verdachte alle waarborgen moet vinden van objectiviteit en onpartijdigheid (52).

32. De bevoegdheid van de krijgsauditeur, die in zijn hoedanigheid van magistraat (lid van de rechterlijke

orde) zijn functies onder het gezag en het toezicht van de minister van Justitie uitoefent, is drievoudig: *primo* is hij als *officier van gerechtelijke politie* belast met het vaststellen en opsporen van alle misdrijven die tot de bevoegdheid van de militaire rechtsmacht behoren (53); *secundo*, oefent hij als *ambtenaar van het openbaar ministerie* de publieke vordering uit en *tertio*, beschikt hij als *onderzoekende magistraat*, hetzij als voorzitter van de rechterlijke commissie hetzij alleen, over onderzoeksmachten met het doel alle elementen te verzamelen die voor de militaire rechtscolleges van nut kunnen zijn.

33. In tegenstelling met het stelsel van 1814 waarin, zuiver wettelijk gesproken, het militair element overwegend was, verenigt zich thans het gerechtelijk onderzoek volkomen met de persoon van de magistraat die, sedert de wet van 1899 een reeds verworven toestand uitdrukkelijk bekrachtigde, de rechterlijke commissie voorziet en het onderzoek leidt. Als dusdanig is de krijgsauditeur het enige permanent en beroeps-element van de rechterlijke commissie, wat niet het geval is met de officieren-commissarissen die om beurten worden aangewezen of zelfs vervangen in de loop van het onderzoek wanneer de noodwendigheden van de dienst zulks vereisen. Uit de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 1899 blijkt bovendien dat de wetgever, wanneer hij verklaarde dat de krijgsauditeur het onderzoek leidt, hiermede bedoelde dat de magistraat alleen handelt en alleen de beslissingen neemt die zich opdringen (54). Dit betekent dat hij zich niet moet gedragen naar de meerderheid. Een stemming in de schoot van de rechterlijke commissie is niet voorzien en het tegenstrijdig advies van de officieren-commissarissen bindt de krijgsauditeur niet en kan hem niet beletten te handelen. Kortom, de krijgsauditeur beslist alleen ofwel over de verwijzing van de verdachte naar de krijgsraad ofwel over het niet-vervolgen (55).

Deze eenzijdige beslissingsbevoegdheid van de krijgsauditeur wordt in zekere mate getemperd door het feit dat hij zijn functies uitoefent onder het gezag en het toezicht van zijn hiërarchische meerderen (Auditeur-generaal, minister van Justitie). Practisch gezien komt dit hierop neer dat de Minister de Auditeur-generaal kan bevelen vervolgingen in te spannen (onverminderd het recht van het openbaar ministerie te vorderen wat gepast voorkomt) terwijl de Auditeur-generaal, die de volheid van de publieke vordering voor het militair gerecht bezit, rechtstreeks de krijgsauditeur kan opleggen een onderzoek in te stellen, vervolgingen in te spannen of af te zien van enige vervolging (56).

34. Over de rol welke ook vandaag nog, onder het vigerende stelsel van 1899, aan de officieren-commissarissen is toebedeeld, namelijk getuigen te zijn bij het onderzoek en de krijgsauditeur bij te staan, lopen de meningen nogal uiteen. Wat er ook van zij, in de omstandigheden waarin het wetboek van 1899 werd afgekondigd, heeft de wetgever in de aanwezigheid van de officieren-commissarissen een waarborg willen zien voor de objectiviteit van het onderzoek, waardoor het zo vaak in illo tempore aangeklaagd «geheimzinnig» karakter van het gerechtelijk onderzoek zou komen te vervallen; bovendien, zou hun kennis van het militair leven, van de gewoonten in de kazernes, kampen en diensten, van de militaire reglementen, van het gebruik van wapens en materiaal, de krijgsauditeur van groot nut kunnen zijn bij het gerechtelijk onderzoek.

Bij de aanvang van de zitting, die aan het onderzoek van een zaak is gewijd, mogen de officieren-commissarissen

sarissen de onderzoekende magistraat (krijgsauditeur) verzoeken hun door een kort overzicht van de feiten en van de vroegere informatie- en onderzoeksdaden de stand van de procedure te laten kennen. In het belang van het onderzoek, staat het hun vrij op het einde van elk verhoor of ondervraging via de krijgsauditeur bepaalde vragen te stellen aan de verdachte of de getuigen. Aangezien de magistraat alleen het onderzoek leidt, zullen zij eerder uitzonderlijk tijdens het onderzoek tussenkomen.

Alle akten welke door tussenkomst van de rechterlijke commissie worden opgemaakt, moeten door de officieren-commissarissen mede-ondertekend worden, wat niet betekent dat zij voor bedoelde akten verantwoordelijk zijn doch alleen dat hun handtekening de regelmatigheid van de procedure waarborgt.

35. In zaken welke tot de bevoegdheid van de krijgsraad behoren, is de tussenkomst van de rechterlijke commissie slechts *verplichtend* in drie gevallen:

1. Wanneer de krijgsauditeur daden van onderzoek nodig acht (het verhoor en de inbetichtingstelling van de verdachte, het getuigenverhoor onder eed en de confrontatie van de getuigen met elkaar of met de verdachte, het bezoek ter plaatse, de aanstelling van een deskundige en het onderzoek aan het lichaam) (57). Uitzondering op de regel is het recht van huiszoeking waarover de krijgsauditeur alleen beschikt t.a.z. van personen die aan de militaire rechtsmacht zijn onderworpen en bij alle personen in geval van ontdekking op heterdaad (58); in de andere gevallen is het de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter die op vordering van de krijgsauditeur met de huiszoeking is belast (59). Ofschoon in principe de krijgsauditeur alleen de huiszoeking verricht, is er geen enkel bezwaar dat de officieren-commissarissen hem hierbij zouden vergezellen.

2. Wanneer het voorafgaand onderzoek werd verricht door de officieren d.w.z. wanneer de militaire overheid de inarreststelling van de verdachte heeft bevolen. In dit geval moet het dossier van het voorafgaand onderzoek aan de krijgsauditeur worden toegezonden binnen de 24 uur en de in arrest gestelde militair te zijner beschikking opgeleid (60);

3. wanneer de militaire verdachte door de krijgsauditeur of door de onderzoeksrechter is aangehouden (61).

Dit alles onder voorbehoud dat door de militaire overheid niet de onmogelijkheid werd vastgesteld de leden van de rechterlijke commissie aan te wijzen.

36. De tussenkomst van de rechterlijke commissie is *niet* verplichtend in zaken die tot de bevoegdheid van de krijgsraad behoren: 1) wanneer t.a.z. van niet-gedetineerde verdachten geen onderzoeksdaden nodig zijn; 2) wanneer het gaat om een huiszoeking of een ontdekking op heterdaad; 3) wanneer het een zittingsmisdrijf betreft; 4) in zaken waarin de besluitwet van 26 mei 1944 van toepassing blijft alsmede inzake oorlogsmisdaden gepleegd tussen 9 mei 1940 en 1 juni 1945.

37. Is de rol van de officieren-commissarissen, zoals de wetgever deze heeft omschreven, in feite wel van zulk ondergeschikt belang als sommigen willen doen aannemen? Het is juist dat de krijgsauditeur alleen verantwoordelijk is voor de getroffen beslissingen maar in de regel maken die beslissingen het voorwerp uit van een gemeenschappelijk overleg tussen de magistraat en de militaire leden. Op die wijze worden de belangen

van een rechtvaardige rechtsbedeling verzoend met de eisen van de tucht in het leger, zodat men mag zeggen dat in werkelijkheid de beslissing van de rechterlijke commissie *collegiaal* getint is. Een treffende illustratie hiervan is het feit dat tot nog toe de officieren-commissarissen practisch nooit beroep hebben gedaan op de Auditeur-generaal in gevallen waarin zij het niet eens waren met de onderzoekende magistraat. Door de verantwoordelijkheid uitsluitend op de schouders van de magistraat te leggen, heeft de wetgever het bezwaar willen bezweren dat het ambt van de magistraat door een meerderheid van militaire leden in de rechterlijke commissie lam zou worden gelegd. Als men daarbij bedenkt dat, in laatste instantie, de militaire rechtbank, d.w.z. de militairen, het laatste woord hebben, komt de kritiek op de huidige rolverdeling in de rechterlijke commissie veel minder gegrond voor als wel op het eerste gezicht zou blijken.

38. De *voorlopige hechtenis* in de militaire strafrechtspleging wordt hoofdzakelijk geregeld door de Rechtspleging bij de landmacht van 20 juli 1814 (62). Zij verbodt op gebiedende wijze de tussenkomst van de rechterlijke commissie.

Daar de wet van 20 april 1874 inzake preventieve hechtenis geen vat heeft op de militaire strafrechtspleging, is men inzake voorlopige hechtenis bij het leger geëvolueerd tot een systeem — zonder hierdoor de wettelijkheid of de handhaving van de krijgstucht in het gedrang te brengen — waarbij de strengheid van de wet van 20 juli 1814 (waarin de voorlopige hechtenis de regel was) werd getemperd in het licht van de gedachten die aanleiding hebben gegeven tot het ontstaan van de wet van 1874. Immers, de meeste moeilijkheden die moesten overbrugd worden, kwamen voort uit het feit dat de wetgever van 1899 de leiding van het gerechtelijk onderzoek uit de handen van de plaatscommandant (militaire overheid) in die van de krijgsauditeur (rechterlijke orde) had doen overgaan zonder dat het hoofdstuk betreffende de aanhouding, vervat in titel IV van het wetsontwerp tot herziening van de militaire rechtspleging, kracht van wet zou bekomen.

Krachtens artikel 7 van de Grondwet moet om het even welke verdachte (burger of militair) die aangehouden is, binnen 24 uur verschijnen voor de gerechtelijke overheid, bevoegd om over de voorlopige hechtenis te beslissen. De burger zal voor de onderzoeksrechter, de militair voor de rechterlijke commissie verschijnen. De militaire verdachte kan normaal van zijn vrijheid beroofd en ter beschikking van de krijgsauditeur worden opgeleid ofwel door een officier van gerechtelijke politie ofwel ingevolge een inarreststellen door de militaire overheid. Het inarreststellen van een militair door de militaire overheid is mogelijk krachtens het recht dat iedere meerdere van de krijgsmacht (officier, onderofficier) heeft om arrest op te leggen aan alwie lager in rang is en zelfs de plicht om zo te handelen van zodra geweten of vermoedt wordt dat een ondergeschikte zich schuldig heeft gemaakt aan een zware fout of aan een misdrijf (63). Bovendien is de uitvaardiging van een bevel tot aanhouding door de rechterlijke commissie ten zetel van de krijgsraad mogelijk op het einde van ieder verhoor van verdachte, indien de omstandigheden het vorderen en de feiten voldoende zwaarwichtig zijn (64). In de militaire rechtsmacht is snelheid de regel. De rechterlijke commissie kan op elk ogenblik worden samengeroepen (65).

Wat de voorlopige invrijheidstelling betreft, kan de rechterlijke commissie de voorwaarden bepalen en o.m. het stellen van een borgsom eisen overeenkomstig de beginselen van de wet van 20 april 1874. Ook kan de

rechterlijke commissie, in plaats van het aanhoudingsbevel, diverse vormen van vrijheidsbeperking opleggen, zoals voorzien in het Tuchtreglement van 1815 (66).

Wettelijk gesproken, dient het bevel tot aanhouding, door de rechterlijke commissie uitgevaardigd, niet binnen een bepaalde periode bevestigd en is hiertegen ook geen beroep mogelijk. In werkelijkheid echter bestaat het correctief aan het systeem hierin dat de rechterlijke commissie ertoe gehouden is, na elk verhoor van de aangehouden verdachte, de noodzakelijkheid van de handhaving van de voorlopige hechtenis te onderzoeken, waardoor zij in elke stand van de zaak een einde kan stellen aan het aanhoudingsbevel (67). Bovendien, is het een vste praktijk geworden dat, minstens éénmaal per maand, door de rechterlijke commissie een onderzoek wordt gewijd aan de voorlopige hechtenis van de verdachte, terwijl ter gelegenheid van een tweemaandelijks bevestiging van het aanhoudingsbevel aan de aangehouden verdachte wordt medegedeeld dat het hem vrijstaat aan de Auditeur-generaal een verzoek om invrijheidstelling te richten.

Zoals voorzien voor alle akten, waarbij de rechterlijke commissie is betrokken, wordt ook het aanhoudingsbevel (alsook de opheffing ervan) door de magistraat en de officieren-commissarissen ondertekend. Mochten de officieren-commissarissen het niet eens zijn met de beslissing van de onderzoekende magistraat inzake aanhouding of invrijheidstelling van de verdachte, mag aan het ambt van de Auditeur-generaal, bij hoogdringendheid, een verslag worden toegezonden. Het zal dan aan deze laatste toekomen te beslissen, onafgezien het feit dat de beslissing van de onderzoekende magistraat ondertussen ten uitvoer zal worden gelegd (68).

Wat de voorlopige hechtenis op het vlak van de zee-macht betreft, zijn dezelfde regels van toepassing, zoals omschreven in de Rechtspleging bij de landmacht van 1814 (69).

39. Wanneer de krijgsauditeur oordeelt dat een door de rechterlijke commissie gehoorde verdachte niet naar de krijgsraad moet worden verwezen, neemt hij alleen, bijgestaan door de officieren-commissarissen, ter zitting van de rechterlijke commissie de *beslissing tot niet-vervolgning*.

De juridische dragwijdte van een dergelijke beslissing, die steeds gemotiveerd is, is nogal genuanceerd (70). De dominerende opvatting is dat de beslissing tot niet-vervolgning in de militaire strafrechtspleging niet het gezag heeft van een rechterlijke beslissing en dus niet kan worden gelijkgesteld met de beschikking tot buitenvervolginstelling, genomen door de raadkamer bij de correctionele rechtbank. Dit betekent dat zij niet onherroepelijk een einde kan stellen aan het onderzoek en dat in principe de krijgsauditeur een zaak, waarin een dergelijke beslissing werd getroffen, toch nog naar de krijgsraad zou kunnen verwijzen. Er dient echter onmiddellijk aan toegevoegd dat in werkelijkheid de beslissing tot niet-vervolgning, aangenomen dat zij de kracht van gewijsde mist, een titel uitmaakt waarop de verdachte zich zou kunnen beroepen, d.w.z. dat in de praktijk het dossier niet zal worden heropend behalve wanneer nieuwe elementen zich zouden voordoen, die een aanvullend onderzoek en als gevolg daarvan toch nog de verwijzing naar de krijgsraad zouden noodzakelijk maken (71).

Na de beslissing tot niet-vervolgning mag de krijgsauditeur in een zaak waarin de ten laste van een militair gelegde feiten tegelijk als een inbreuk op de strafwet en als een overtreding van de tuchtregelen worden beschouwd, het gerechtelijk dossier ter inzage

aan de militaire overheid mededelen en haar zijn beklissing laten kennen met het oog op gebeurlijke sancties op krijgstuuchtelijk vlak (72).

40. De kennisgeving aan verdachte, gedaan door de krijgsauditeur ter zitting van de rechterlijke commissie, van de te zijnen laste wettelijk omschreven feiten en de betekening ervan ontlast niet noodzakelijk de rechterlijke commissie van de zaak. Immers, de verdachte wordt uitgenodigd al datgene te verklaren wat kan bijdragen tot zijn verdediging en die getuigen aan te wijzen, die nog niet werden gehoord en ter zitting van de krijgsraad van nut kunnen zijn. Juridisch wordt niet aangenomen dat op het ogenblik het onderzoek is afgesloten of dat het rechtscollege reeds gevat is door de zaak. Dit zal eerst gebeuren door de dagvaarding die zowel een einde stelt aan het onderzoek als de zaak aanhangig maakt voor de krijgsraad. Vanaf dat ogenblik mogen geen eigenlijke onderzoeksdaden meer worden gesteld en kan de krijgsauditeur alleen nog optreden als officier van gerechtelijke politie.

41. Het ambt van griffier bij de rechterlijke commissie wordt waargenomen door de griffier (of griffiersklerk) van de krijgsraad die een openbaar ambtenaar is en lid van de rechterlijke orde. In geval van verhindering van de griffier-titularis mag de rechterlijke commissie als griffier de persoon toevoegen die zij daartoe geschikt acht op voorwaarde dat deze Belg is, meerderjarig en vóór haar de van de openbare ambtenaren gevorderde eed aflegt. Akte zal daarvan worden opgemaakt, ondertegend door de voorzitter en leden van de rechterlijke commissie en bij de zaak, waarop deze betrekking heeft, worden gevoegd (73).

42. Daar de officieren-commissarissen, of zij nu deel uitmaken van de rechterlijke commissie ten zetel of buiten de zetel van de krijgsraad, te velde of bij het Militair Gerechtshof, deelnemen aan de rechtsbedeling, meer bepaald aan het gerechtelijk onderzoek, dat geheim is, zijn zij tot de meest volstrekte geheimhouding verplicht.

Afdeling B. — De rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad.

43. Wanneer wegens overmacht een van zijn vrijheid beroofde militaire verdachte binnen de bij artikel 7 van de Grondwet bepaalde termijn van 24 uren onmogelijk voor de bevoegde gerechtelijke overheid (krijgsauditeur) kan worden gebracht en de handhaving van orde en tucht bij het leger de voorlopige hechtenis dringend vereisen, voorziet de Rechtspleging bij de landmacht van 1814 de uitzonderingsprocedure van de rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad (74).

Van deze uitzonderingsprocedure zal gebruik worden gemaakt: a) wanneer in oorlogstijd militaire operaties voor gevolg hebben dat een fractie van het leger tijdelijk is afgezonderd of haar verbandingen met het krijgsauditoraat onderbroken of onzeker zijn geworden; b) wanneer het contact tussen een militaire eenheid en het meest nabijgelegen krijgsauditoraat wegens onlusten onzeker of moeilijk is geworden; c) wanneer buitengewone omstandigheden (bijvoorbeeld een oorlogsschip op zee) de overbrenging van aangehouden militairen onmogelijk maken. In deze gevallen zal de bevelhebber van de militaire eenheid (desgevallend de commandant van het schip), met het oog op het verschijnen van de aangehouden militair binnen de 24 uren na zijn in-arreststelling voor de rechterlijke commissie *buiten de*

zetel van de krijgsraad, aan de territoriale commandant (75) verslag uitbrengen, d.w.z. zowel het verslag van de meerdere (officier, onderofficier) die het arrest heeft opgelegd als de documenten die op de zaak betrekking hebben, doen toekomen ten einde deze toe te laten te oordelen of al dan niet een misdaad of een zwaar wanbedrijf werd gepleegd en desgevallend onmiddellijk de officieren van deze uitzonderlijke rechterlijke commissie aan te wijzen (76).

Wat de voorlopige hechtenis betreft, beschikt de rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad over dezelfde bevoegdheden als de rechterlijke commissie bij de zetel van de krijgsraad, d.w.z. dat zij de militaire verdachte gebeurlijk onder bevel tot aanhouding, in de betekenis hieraan door de Grondwet gegeven, kan plaatsen (77).

1. Samenstelling.

44. De rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad is samengesteld uit een kapitein(commandant), voorzitter, bijgestaan door twee luitenanten waarvan één de processen-verbaal opstelt en het dossier bijhoudt (78). De krijgsauditeur moet zo spoedig mogelijk worden verwittigd van de bijeenroeping van deze rechterlijke commissie. Wanneer hij zulks nodig acht, mag hij er zelfs deel van uitmaken maar in dit geval zal de rechterlijke commissie worden samengesteld zoals ten zetel van de krijgsraad, d.w.z. uit de krijgsauditeur, één kapitein(commandant) en één luitenant. Alsdan bestaat er geen wettelijk bezwaar tegen het feit dat de processen-verbaal door de griffier van de krijgsraad worden opgemaakt (79).

2. Aanwijzing van de officieren-commissarissen.

45. Daar de rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad slechts in buitengewone omstandigheden samenkomt, worden de officieren die er deel van uitmaken niet voor een bepaalde termijn doch alleen voor één of verscheidene bijzondere zaken aangewezen. Als commissaris komen in aanmerking alle in werkelijke dienst zijnde officieren van het garnizoen, om beurten, naar rang van dienstouderdom, bekleed met de graad van kapitein(commandant) of luitenant (80).

3. Bevoegdheid.

46. Ofschoon de rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad op het vlak van de voorlopige hechtenis volheid van bevoegdheid bezit, komen bepaalde wettelijke beschikkingen die bevoegdheid temperen wat de verdere afhandeling van de behandelde zaak betreft. De rechterlijke commissie zal zich moeten beperken tot een korte informatie, dit betekent dat de officieren-commissarissen, die zelf geen eed afleggen ook geen getuigen onder eed zullen kunnen horen, dat er slechts één zitting mag plaats hebben die, in buitengewone omstandigheden, 48 uren nadien mag worden gehouden en ten slotte dat het dossier van de rechtspleging dringend aan de krijgsauditeur zal moeten toegezonden worden en de aangehouden verdachte langs de snelste weg ter zijner beschikking opgeleid (81).

Besluit. — In de huidige omstandigheden is de rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad als een archaïsche instelling te beschouwen omdat de krijgsauditoraten in ons land zoals te velde (Duitse Bondsrepubliek) over een afdeling van de Rijkswacht (provoost) en een gerechtelijk detachement beschikken, die met kennis van zaken een gerechtelijk onderzoek kunnen instellen (82).

Afdeling C. — De rechterlijke commissie bij de krijgsraad te velde.

47. De Koning kan krijgsraden te velde oprichten: in oorlogstijd, om bepaalde legerfracties te vergezellen, buiten oorlogstijd, bij legerfracties die zich op vreemd grondgebied bevinden (83). De militaire bevelhebber beschikt over hetzelfde recht in zekere uitzonderlijke omstandigheden (omsingeling door de vijand, staat van beleg, onderbreking van verkeers- en verbindingsmiddelen van een legerfractie veroorzaakt door de vijand of door overmacht) (84). Wanneer Belgische strijdkrachten, in het kader van de door ons land als lid van de Verenigde Naties aangegane verbintenissen, het grondgebied verlaten om een opdracht te vervullen of deel te nemen aan operaties ter handhaving van de vrede en van de internationale veiligheid, kan de Koning of desnoods de bevelhebber bij deze strijdkrachten één of meerdere krijgsraden te velde oprichten (85).

48. Daar de krijgsraad te velde wordt opgericht bij een fractie van het leger dat op elk ogenblik, om redenen van militair-strategische aard, verplicht kan zijn zich te verplaatsen, kan de zetel van de krijgsraad te velde nooit anders dan *onbestendig* zijn. Op grond van het wetboek van 1814 zal de krijgsraad te velde zich echter, zoveel mogelijk, daar bevinden waar de bevelhebber van het legerkorps of divisie zijn hoofdkwartier zal hebben gevestigd. Hieruit mag worden afgeleid dat de rechterlijke commissie zowel ten zetel als buiten de zetel van de krijgsraad te velde kan optreden (86).

In tegenstelling met de opvatting van krijgsauditeur Godenir (87), die op het stuk van de rechterlijke commissie een onderscheid maakt tussen vredes- en oorlogstijd en hieruit afleidt dat de rechterlijke commissie bij de krijgsraden te velde niet verplichtend is, wijzen zowel de voorbereidende werkzaamheden van het wetboek van 1899, de teksten van de wet, de ministeriële onderrichtingen als de rechtspraak op een, op straf van nietigheid, gebiedend optreden van de rechterlijke commissie.

49. In de geest van de wetgever zijn op de rechterlijke commissie bij de krijgsraden te velde dezelfde beschikkingen van toepassing als op de rechterlijke commissie ten zetel of buiten de zetel van de krijgsraad, behalve dan wat betreft de aanwijzing van de officieren. Hier zal het de generaal, de bevelhebber van het legerkorps of soortgelijke overheid zijn die de bevoegdheden van de provinciecommandant zal uitoefenen, terwijl de lijst de namen zal bevatten van de officieren die deel uitmaken van de legerfractie bij dewelke de krijgsraad te velde is opgericht.

Afdeling D. — De rechterlijke commissie bij het Militair Gerechtshof.

50. De rechterlijke commissie bij het Militair Gerechtshof neemt uitsluitend kennis van zaken die tot de bevoegdheid van het Militair Gerechtshof behoren. Zij is bevoegd tegenover militairen vanaf de graad van majoor (de laagste trap in de categorie van hogere officieren), tenzij in gemengde zaken waarin zowel hogere als lagere officieren betrokken zijn.

51. Al wat gezegd werd met betrekking tot de rechterlijke commissie ten zetel van de krijgsraad is mutatis mutandis van toepassing op de rechterlijke commissie bij het Militair Gerechtshof, d.w.z. dat de bevoegdheden van de Auditeur-generaal en de taak van

de officieren-commissarissen bij het Militair Gerechtshof dezelfde zijn als die van de krijgsauditeur en de officieren-commissarissen ten zetel van de krijgsraad. Er zijn alleen enkele verschillen welke hierna worden uiteengezet.

52. De rechterlijke commissie bij het Militair Gerechtshof is samengesteld uit de Auditeur-generaal (voorzitter) en twee officieren, één met de graad van de (militaire) verdachte doch ouder in graad (88) en één met een hogere graad. Ieder officier-commissaris heeft een plaatsvervanger. In spoedgevallen kan de Auditeur-generaal een krijgsauditeur afvaardigen om in zijn plaats de rechterlijke commissie voor te zitten en het onderzoek te leiden (89).

53. Het komt de voorzitter van het Militair Gerechtshof (magistraat) toe om bij loting de officieren-commissarissen aan te wijzen onder de officieren die vermeld staan op de door de Minister van Landsverdediging opgemaakte lijsten. Het zijn de officieren die aan volgende voorwaarden voldoen: bekleed zijn met de rang van hoofd- of opperofficier, verklaard hebben de beide landstalen te kennen, verblijven ten zetel van het Militair Gerechtshof en behoren tot het actief- of reservekader. Het onderscheid in werkelijke dienst te zijn of niet wordt niet gemaakt.

De officieren die op het ogenblik van de loting deel uitmaken van een nederlands- of franstalige kamer van het Hof worden van de lijst geschrapt. Wanneer een luitenant-generaal moet terechtstaan, geschiedt de aanwijzing door uitloting onder al de officieren van dezelfde graad in geheel het leger, afgezien van de ouderdom in dienstjaren (90).

54. De wet voorziet geen gevallen van verhindering om aan de gerechtelijke dienst bij het Militair Gerechtshof deel te nemen. Nadat het lot over de aanwijzing heeft beslist, kan echter overmacht worden ingeroepen waarvan schriftelijk aan de voorzitter van het Militair Gerechtshof kennis dient gegeven, terwijl de plaatsvervanger dient verwittigd in verband met de voorziene gerechtelijke prestaties.

55. De dienst bij het Militair Gerechtshof gaat vóór die van de krijgsraden (91). Wanneer een lid van de rechterlijke commissie een verlof wordt toegestaan, moet de voorzitter van het Militair Gerechtshof hiervan onmiddellijk worden verwittigd. Het principe is dat zulks alleen in geval van volstrekte noodzakelijkheid zal worden toegestaan.

56. De rechterlijke commissie bij het Militair Gerechtshof wordt niet voor een bepaalde duur maar voor iedere zaak afzonderlijk samengesteld. De officieren-commissarissen blijven er deel van uitmaken tot aan de sluiting van het onderzoek.

Wat de voorlopige hechtenis betreft, bestaat er geen enkele moeilijkheid: valt de verdachte onder de bevoegdheid van het Militair Gerechtshof, dan wordt het bevel tot aanhouding door de rechterlijke commissie bij dit Hof verleend (92).

Besluit

57. De juridische combinatie van de hoger besproken wetten van 1814 en 1899 op het stuk van de rechterlijke commissie is een ingewikkelde aangelegenheid. Elke die bij de werking van het militair gerecht is betrokken, heeft er belang bij dat in deze toestand verandering komt. Immers, wat de rechtsonderhorigen

in de eerste plaats nodig hebben als brood, is *rechtzekerheid*. De moeilijkheden die gesproken zijn uit de onafgewerkte herziening van de militaire strafrechtspleging in 1899 mogen niet langer nawerken. Een kordate hervorming van de militaire rechtspleging in haar geheel dringt zich thans op.

58. Met betrekking tot de rechterlijke commissie zijn hier en daar al verschillende hervormende formules voorgesteld. Velen zijn van mening dat de rechterlijke commissie een tijdrovende aangelegenheid is zowel voor de magistraat als voor de officieren-commissarissen.

Zij staan de afschaffing voor van de rechterlijke commissie zoals zij thans bestaat. Het heeft geen zin, zo oordelen zij, in de krijgsauditeur als onderzoeksmagistraat minder vertrouwen te stellen dan in de onderzoeksrechter bij de gewone rechtsmacht.

Zij zijn van mening dat de diverse stadia van het gerechtelijk onderzoek (informatie, onderzoek, preventieve hechtenis) slechts het werk mogen zijn van één persoon, de krijgsauditeur. Om het militair element uit het gerechtelijk onderzoek te weren, wordt met nadruk gewezen op het feit dat de officieren-commissarissen over een onvoldoende juridische en psychologische vorming beschikken, weinig ervaring hebben inzake onderzoek en steeds de hiërarchische meerdere zijn van de verdachte. Voor zover de eigenlijke daden van onderzoek (huiszoeking, onderzoek aan het lichaam, bevel tot aanhouding, beslissing tot niet-vervolgving of tot verwijzing) soeverein door de krijgsauditeur worden gesteld, zouden deze akten van onderzoek nochtans het voorwerp moeten kunnen uitmaken van een beroep op beoordeling door een soort rechtsmacht van onderzoek die alleen bevoegd zou zijn om zich uit te spreken over de noodzakelijkheid een onderzoeksdaad op te heffen of er de aard of draagwijdte van te wijzigen. In geen enkel geval zou het optreden van deze gerechtelijke instantie voor gevolg mogen hebben dat het onderzoek in zijn normaal verloop zou worden geremd. Deze onderzoeksmacht zou kunnen samengesteld zijn uit een militair beroepsmagistraat en twee officieren. In het licht van deze formule zou het wenselijk zijn dat de functies van de betrokken officieren van meer bestendige aard zouden zijn dan thans het geval is. Bovendien zouden slechts die officieren hiervoor in aanmerking komen wier functies op militair plan als meest geschikt voorkomen tot het uitoefenen van deze gerechtelijke functie.

Volgens anderen zouden, in geval van afschaffing van de rechterlijke commissie, zekere bevoegdheden van de raadkamer bij de correctionele rechtbanken voor het militair gerecht moeten toevertrouwd worden aan een kamer samengesteld uit een burgerlijke rechter en twee officieren. Deze kamer zou slechts optreden inzake de bevestiging of opheffing van het aanhoudingsbevel, het bevel tot inobservatiestelling, de maatregel van het onderzoek aan het lichaam of de beslissing tot niet-vervolgving.

H. Bosly (93) opteert eveneens voor de vervanging van de rechterlijke commissie door een collegiaal rechtcollege, equivalent van de raadkamer bij de gewone rechtsmacht. Om de militaire rechtspleging, die snel moet zijn, niet te belasten zou dit college kunnen bestaan uit een onderzoeksmagistraat en twee officieren. De officieren, die er deel van uitmaken, zouden niet een militaire maar een gerechtelijke functie uitoefenen, terwijl de bevoegdheden van dit college beperkter zouden zijn dan deze van de huidige rechterlijke commissie.

59. Het feit dat pro en contra de rechterlijke commissie wordt geageerd, is ontegensprekelijk een teken

aan de wand dat het probleem van de rechterlijke commissie een aangelegenheid is die zeker aan de orde zal komen wanneer de hervorming van de militaire strafrechtspleging zal worden besproken. Welke de meest geschikte formule zal zijn, zal eerst duidelijk worden wanneer de algemene optiek van de hervorming van de gewone strafrechtspleging zal gekend zijn. Ondertussen zou het wellicht nuttig zijn zekere aanpassingen langs zuiver reglementaire weg in te voeren die de doelmatige werking van de rechterlijke commissie zouden kunnen ten goede komen in die zin dat zij de actieve deelneming van de officieren-commissarissen bij het onderzoek zouden bevorderen.

60. Welke richting uiteindelijk de militaire strafrechtspleging zal uitgaan, welke oplossing ook aan het vraagstuk van de rechterlijke commissie zal worden gegeven, steeds zal rekening moeten worden gehouden met het postulaat dat de rechtstreekse deelneming van de militairen aan de rechtsbedeling bij het leger niet duidt op een loutere coëxistentie van leden van de militaire gemeenschap en van de rechterlijke orde doch veeleer op een harmonische samenwerking tussen beiden, die zowel een rechtvaardige rechtsbedeling als de tucht in het leger ten goede komt.

F. BOGAERT,
Substituut-krijgsauditeur
bij de bestendige krijgsraad
te Brussel.

(1) Grondwet, titel III, hoofdstuk III, De Rechterlijke Macht, artikel 105, eerste lid;

M.P. Gerard, *Corps de droit pénal militaire*, Bruxelles, 1847, blz. 78: articles de la Constitution qui ont rapport à la juridiction militaire;

J. Legavre, *Code de procédure pénale militaire*, Bruxelles, Larcier, 1899, blz. 6 en 7: « L'ingérance des magistrats civils introduirait dans les casernes une autorité étrangère à celle des chefs militaires, y provoquerait vraisemblablement plus de désordre que leur zèle et leur vigilance n'en pourraient réprimer. Les tribunaux civils seraient impuissants pour atteindre les coupables dans l'armée, tandis que l'esprit de corps les livre aux tribunaux militaires... Il faut donc une justice particulière pour l'armée avec des juges pris dans ses rangs en connaissant soi-même les exigences, les règlements et la discipline, une procédure et une répression rapides proportionnées aux conséquences spéciales que l'infraction peut avoir pour la sécurité de l'armée, indiscutable garantie du pays. »

1bis) A. De Graaff, *Handleiding Militair Recht*, Ministerie van Oorlog, nr. 3106, 1051, blz. 53, nr. 25: « Voor een juiste beoordeeling van de militaire misdrijven heeft men behoefte aan rechters met militaire ervaring, dus aan gespecialiseerde rechters. Het legerbelang eist voorts dat de militaire overheid invloed op de vervolging van militaire misdrijven kan uitoefenen en dat, bijzonderlijk in oorlogstijd, een snelle berechting mogelijk is. Er bestaat dus behoefte aan een speciale procedure en aan een rechter die de krijgsmacht kan volgen »;

L. Cremieu-Ananiades, *La Justice militaire*, 1919, Paris, citaat: « La justice militaire doit, pour remplir utilement son rôle, principalement en temps de guerre, comporter une procédure rapide. Elle ne saurait, en effet, s'accommoder, sans péril général pour l'armée, des formes lentes de la justice ordinaire ».

(2) Ondanks de uitdrukkelijke verklaring van het Nationaal Congres in artikel 139 van de grondwet « dat door afzonderlijke wetten en wel binnen de kortst mogelijke tijd o.m. het Militair Strafwetboek diende te worden herzien » werd eerst op 25 januari 1850 door de regering een wetsontwerp van militair strafwetboek bij de Kamer ingediend; via een gewijzigd wetsontwerp in 1869, werd uiteindelijk bij de wet van 27 mei 1870 het Militair Strafwetboek afgekondigd, dat nog steeds van toepassing is.

(3) Met een slechts gedeeltelijke herziening van de militaire strafrechtspleging is men eerst klaar gekomen toen bij de wet van 15 juni 1899 het Wetboek van Strafrechtspleging voor het Leger werd ingevoerd, slechts twee titels omvattend met betrekking tot de bevoegdheid en de inrichting van de militaire rechtsmacht. De overige zeven titels, de gehele rechtspleging omvattend, besloten in een tweede wetsontwerp, werd bij het parlement ingediend maar zou nooit besproken noch goedgekeurd worden. Dit had voor gevolg dat de Rechtspleging bij de Landmacht van 1814 niet uitdrukkelijk werd ingetrokken ofschoon talrijke bepalingen niet meer konden toegepast worden omdat zij in strijd waren met de Belgische grondwet, het Wetboek van 1899 of andere wetten na 1814 waardoor een reeks van bepalingen als stilzittend opgeheven dienen te worden beschouwd.

(4) A. De Groot, *Belgische Militaire Strafrechtspleging*, Geschiedkundige en Critische Schets, 1 bkd., Gent, 1914, blz. 195 en volgende;

J. Glissen, *Historische Schets van de militaire strafwetgeving in België sedert 1814*, Militair Rechterlijk tijdschrift, 1957, blz. 1, 17-31;

Voor de desbetreffende wetteksten zie: H. Bekaert, *Le Code du Conseil de Guerre*, Ed. Lumière, 1945, Brussel;

Ministerie van Landsverdediging, *Bundel van Wetten ten gebruike van de Krijgsmacht*, boekdeel I, nr. A 15, 1960.

(5) J. Glissen, *Droit pénal et procédure pénale militaires*, R.D.P., 1957, N° jubilaire, blz. 344: « A l'aide de textes législatifs conçus pour une armée de fantassins et de cavaliers, les conseils de guerre et la Cour militaire ont été amenés progressivement à rendre la justice pénale au sein d'une armée de chars et d'avions. »;

M. Danse, *Esquisse de la compétence, de l'organisation et de la procédure des juridictions militaires en droit belge*, R.D.P., 1958, 3-4, blz. 292, nr. 20.

(6) R.L. 1899, art. 133; Cass. 8 april 1946, Pas., 1946, I, 143, met nota R.H.; Cass. 24 juni 1946, Pas., 1946, I 256; Cass. 17 februari 1947, Pas., 147, I, 58; Cass. 8 maart 1948, Pas. 1948, I, 147; Cass. 4 december 1950, Pas., 1951, I, 201.

(7) A.F. Steffen, *Overzicht van de Militaire Rechtspleging*, nr. 3102, 1946, Ministerie van Oorlog (Nederland), blz. 9; A. De Groot, op. cit., blz. 5 en 6; A. De Graaff, op. cit., blz. 256: « Voor een juiste beoordeling van het gepleegde strafbare feit behoeft men inzicht in en begrip voor hetgeen in een krijgsmacht al dan niet kan worden getolereerd en derhalve moet het militaire element in de colleges, welke over militairen recht spreken, vertegenwoordigd zijn. Daar een leger overal ter wereld moet kunnen optreden, is de burgerlijke rechter die gebonden is aan het territorium, ongeschikt om van militaire straffen kennis te nemen. »; J. Maes, *De verwijzingsbevoegdheid in de Militaire Rechtspleging*, Militair Rechterlijk tijdschrift, Deel LII, 1959.

(8) R.L. 1814, art. 4; T.R. art. 38.

(9) J. Legavre, *Principes du droit et de législation pénale militaire*, Larcier, 1903, blz. 40: « Les tribunaux ordinaires ne pourraient comprendre ce sentiment vif et profond du devoir militaire et là où la noblesse est toujours d'obéir à l'instant et sans murmure, ils seraient tentés d'appliquer les règles de la société où domine comme prérogative la liberté. »; A. Taillefer, *La Justice militaire dans l'armée de terre en France et dans les principaux pays*, Ed. Larose, 1895, Paris, blz. 5; G. Bouniols, *La suppression des Conseils de guerre*, Paris, 1907, blz. 104 e.v.

(10) P. Schetter, *Quelques aspects des droits de la défense en droit militaire belge*, R.D.P.M., III-I-2, 1964, blz. 58; C. Van Camp, *De onderzoeksrechter*, Uitg. De Standaard, 1959, nr. 27, blz. 23.

(11) Bij toepassing van art. 39 R.L. 1899 telt voortaan de rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsmacht niet meer twee maar drie officieren: een kapitein, bijgestaan door twee luitenanten.

(12) M. de Borchgrave, *Rapport de la Commission parlementaire sur le titre II*, Doc. Parlem., session 1891-1892, nr. 153.

(13) Reglement op de Garnizoensdienst, art. 334.

(14) R.L. 1899, art. 35.

(15) M. de Borchgrave, op. cit. (13): « L'Instruction militaire trouve enfin une garantie de plus dans le grand nombre de personnes qui y prennent part. Les faits sont immédiatement connus, racontés, commentés. Ils sont l'objet de rapports et d'une information sur les lieux. Une investigation négligée ou tardive, une circonstance mal interprétée et même la lenteur de la procédure sont relevées. C'est la publicité vraie, utile, celle qui surveille, corrige et oblige le magistrat. »

(16) J. Legavre, *La Procédure pénale militaire en Belgique*, R.D.P., 1910, blz. 117 en 118: « D'après le texte et l'économie générale du Code de procédure pénale militaire, le commandant territorial, qui n'est pas revêtu d'un pouvoir judiciaire, jouit d'un pouvoir disciplinaire pour les simples infractions d'ordre purement militaire, mais il n'a pas le droit d'arrêter ou de mettre en mouvement l'action publique pour des faits constituant des délits dans l'acception du mot. Ainsi, il n'a pas le droit de punir disciplinairement les infractions frappées d'une répression pénale ou de déferer à la justice de simples transgressions contre la discipline, déterminant de sa seule autorité la direction des poursuites. Les pouvoirs du commandant territorial sont ainsi limités et son autorité cesse et n'intervient plus dès que l'auditeur militaire est saisi. La séparation des pouvoirs est ainsi légalement consacrée ».

(17) R.L. 1899, art. 35.

(18) Krachtens art. 8, par. 1, van de wet van 1 maart 1958, betreffende het statuut der beroeps- en reserveofficieren werd de graad ingevoerd van kapitein-commandant, die vroeger een anciënniteits-onderafdeling was van de graad van kapitein. Volgens een vaste rechtspraak werd t.a.z. van de kapitein-commandant steeds toepassing gemaakt van dezelfde regels geldig voor de kapitein. Zie toepassing: R.L. 1899, art. 106, gew. Wet van 1 juni 1949, art. 9, par. 1; Besluitwet 26 mei 1944 betreffende de bevoegdheid van het auditoraat-generaal en het Militair Gerechtshof t.a.z. van officieren van een hogere graad dan die van kapitein-commandant.

(19) *Rapport de la Commission extra-parlementaire*, Ch. Représ., Session 1894-1895, Doc. parl. blz. 429.

(20) J. Glissen, *Chronique annuelle de jurisprudence militaire* (1956), IV nr. 41, R.D.P., 1957-58, blz. 1097 en 1098.

(21) R.L. 1899, art. 140.

(22) R.L. 1899, art. 147.

(23) M. Begerem, *Ministre de la Justice*, Ann. Parl., Ch. Représ., séance du 2 février 1899, blz. 507; zie A. De Groot, *Code de procédure pénale militaire*, Gand, 1899, blz. 109; J. Legavre, *Organisation dans l'armée des Commissions Judiciaires dans et hors le siège des Conseils de guerre et des Conseils de guerre permanents*, Mons, 1905, blz. 23, nr. 10.

(24) Cass. 29 februari 1904, Pas., 1904, I, 148.

(25) Wet van 1 maart 1958, art. 25 en 65.

(26) Wet van 15 juni 1935, art. 49, par. 3; K.B. 12 september 1935, art. 13; Wet van 30 juli 1938 gew. Wet van 30 juli 1955; R.L. 1814, art. 267; R.L. 1899, art. 36; R.P.D.B., V° Justice Militaire, nrs. 369 en 370.

(27) *Onderrichting over de Gerechtelijke Dienst*, 1957, Ministerie van Landsverdediging, nr. 90.

(28) Dit standpunt werd herhaaldelijk door het Ministerie van Landsverdediging bevestigd.

(29) J. Goedseels, *Manuel de procédure pénale militaire*, La Panne, 1916, blz. 27.

(30) J. Legavre, *Organisation dans l'armée des Commissions Judiciaires dans et dehors le siège des Conseils de guerre*, nr. 14, blz. 27.

(31) Onderr. Ger. Dienst, op. cit., nr. 79 e.v.

(32) R.L. 1899, art. 107.

(33) R.L. 1899, art. 145.

(34) Onderr. Ger. Dienst, op. cit. nr. 80.

(35) R.L. 1899, art. 148, Reglement op de Garnizoensdienst, art. 41, 42 en 43.

(36) Onderr. Ger. Dienst, op. cit. nr. 84.

(37) R.L. 1899, art. 149.

(38) Bij de Luchtmacht bestaat een Onderzoeksdienst voor vliegtuigongevallen (ODOV) en bij de Zeemacht een gelijkaardige onderzoeksdienst voor zeevaartongevallen (SEAN). In de praktijk werken zij nauw samen met de voor elke Macht aangewezen gespecialiseerde krijgsauditeur. (A.O.-J./143 van 28 februari '58; A.O.-J./459 van 05 dec. '62).

(39) R.L. 1899, art. 37.

(40) Rapport de la commission extra-parlementaire, Ch. des Représ., session 1894-1895, Doc. parl. blz. 429.

(41) R.L. 1899, art. 37, al. 2.

(42) Onderr. Ger. Dienst, op. cit., nr. 91.

(43) Wet van 15 juni 1935, Staatsbl. 22 juni 1935; K.B. 12 sept. 1935, Staatsbl. 15 september 1935.

(44) Wet van 15 juni 1935, art. 49, par. 3; K.B. 12 september 1935, art. 3. Krachtens art. 332 v.h. Wetboek van Strafvordering is het uitgesloten dat de voorzitter en leden van de rechterlijke commissie als tolk optreden tijdens het onderzoek.

(45) De duitstalige verdachte die geen keuze kan doen van het Duits voor de militaire rechtbanken, zal bij zijn eerste verhoor door de rechterlijke commissie ofwel de Nederlandse ofwel de Franse rechtspleging moeten kiezen, bijgestaan door een tolk. Hij kan ten gepaste tijde verzoeken om een vertaling in het Duits van het dossier van de rechtspleging.

(46) Vonnis krijgsraad te velde (B.S.D.) 15 dec. 1955.

(47) Cass. 20 januari 1919, Pas., 1919, I, 57; Militair Gerechtshof, Franse kamer, 10 oktober 1952 en 24 april 1953; Cass. 21 september 1953, Pas., 1954, I, 19; J. Gilissen, *Chronique annuelle de jurisprudence militaire*, 1955, IV, nr. 2, R.D.P., blz. 934.

Nota : daar de officieren-commissarissen normaal iedere maand worden aangewezen, zou het logisch zijn dat de verklaring uitgaande v.d. militaire overheid betreffende de onmogelijkheid officieren voor de rechterlijke commissie aan te wijzen om de maand wordt hernieuwd. Aangenomen wordt echter dat wanneer de verklaring opgesteld is in de termen « in de huidige omstandigheden en tot nader bericht » dergelijke verklaring om de drie maanden wordt hernieuwd voor het geval wordt voorzien dat de vaststelling van onmogelijke aanwijzing van officieren een periode van lange duur zou kunnen omvatten.

(48) B.W. 26 mei 1944, Staatsbl. 2 sept. 1944 - Verslag aan de Raad, blz. 428; zie ook H. Bekaert, *La Code du Conseil de Guerre*, op. cit., blz. 117 e.v.

(49) De militaire verdachten in de brede zin van het woord zijn enerzijds de personen die overeenkomstig titel I, hfdst. I v.h. Wetboek van 15 juni 1899 onder de bevoegdheid van de militaire rechtsmacht vallen en anderzijds de burgers die, in welke hoedanigheid ook, krachtens art. 19 van hetzelfde wetboek, aan een legerfractie in het buitenland verbonden zijn of die de machtiging bekwamen om een troepenkorps te volgen dat er deel van uitmaakt.

(50) Mil. Gerechtshof, 30 dec. 1896; J.T. 1896, kol. 198; Cass. 29 febr. 1904, Pas., 1904, I, 148.

(51) Mais ce cumul, quand on le situe dans la perspective des autres règles de la procédure militaire, ne révèle moins redoutable et pour le justiciable et pour le magistrat qu'il n'apparaît à première vue. Zie M. Danse, op. cit., blz. 300.

(52) J. Legavre, *L'organisation dans l'armée des commissions judiciaires*, op. cit., blz. 20, nr. 6.

(53) R.L. 1899, art. 44 (B.W. 9 maart 1940, art. 1).

(54) Parl. Handel., Senaat, zitting 17 maart 1899, blz. 252; A. De Groote, *Code de procédure pénale militaire*, Gand, 1899, blz. 109.

(55) R.L. 1814, art. 296.

(56) H. Bosly, *Des rapports entre l'action pénale et l'action disciplinaire en droit militaire belge*, Extrait R.D.P., juni 1959, blz. 6.

Nota : wanneer de wet spreekt over de krijgsauditeur, spreekt het vanzelf dat hiermede zowel de eerste substituten als de substituten worden bedoeld die op gerechtelijk gebied over dezelfde bevoegdheid beschikken als de krijgsauditeur.

(57) R.L. 1899, art. 31, 56, 83 en 102.

(58) R.L. 1899, art. 44 (B.W. 9 maart 1940, art. 1, al. 3).

(59) Cass. 12 maart 1923, Pas., 1923, I, 233.

(60) R.L. 1814, titel I, Cass. 15 jan. 1940, Pas., 1940, I, 12.

(61) R.L. 1914, art. 19.

(62) J. Vanhalewijn, *De gerechtelijke voorlopige hechtenis op burgerlijk en militair vlak* (vergelijkende studie v.d. wet van 20 april 1874 en v.h. Wetboek van 20 juli 1814) R.W. 1965, nr. 20 - cfr. *La Détenition préventive judiciaire en matière civile et militaire*, R.D.P., 1963-64, blz. 651 en 687; P. Schetter, op. cit. blz. 59-61; R.L. 1814, art. 12, 160 tot 167 en 234; R. Hayoit de Termicourt, *La détention préventive* R.D.P. 1924, blz. 418, nota 1; Braas, *Précis de procédure pénale*, 1950, bkd. 1, blz. 461; H. Bosly, *Propos sur la procédure pénale militaire*, En hommage à Léon Graulich, Faculté de droit de Liège, 1957, blz. 435-437; Rapport de la Commission du Sénat et déclaration du Ministre de la Justice (projet de loi du 20 avril 1874 - Pasin., 1874, blz. 135, nr. 13); Répertoire pratique du droit belge V^o Justice militaire, nr. 575 en 585; Pandectes Belges, dl. 30, 1899, Détenition préventive, nr. 31; Van de Velden, *Voorlopige hechtenis en invrijheidstelling in militaire zaken*, R.W. 1957-1958, kol. 890-892.

(63) R.L. 1814, art. 4 en 5; Tuchtreglement 1815, art. 38.

(64) R.L. 1814, art. 56.

(65) J. Legavre, *La procédure pénale militaire en Belgique*, R.D.P., 1910, blz. 119 : si les parquets militaires doivent s'inspirer de la loi du 20 avril 1874, il ne faut pas oublier que l'armée a des nécessités sans analogie avec la vie civile. La détention préventive a toujours été la règle et est une loi universelle dans toutes les armées.

(66) Bv. het enkel arrest in de kamer, het kwartier- of stads-arrest en t.a.z. van officieren het arrest in hun woning. Zie Vanhalewijn, op. cit., blz. 12.

(67) R.L. 1814, art. 60.

(68) R.L. 1899, art. 35 en 123.

(69) Werd de militaire verdachte, op zee, door zijn meerdere in arrest gesteld, zal hij binnen de 24 uren ter beschikking moeten worden gesteld van de krijgsauditeur en door de rechterlijke commissie moeten worden verhoord die over zijn vrijheidsberoving zal moeten beslissen. De bevoegde rechterlijke commissie zal deze zijn van de zetel van de krijgsraad, wanneer het schip in een Belgische haven gemeerd ligt of tijdig in de haven kan binnenlopen. Is dit niet het geval, omdat het schip te ver op zee is verwijderd of zijn opgelegde koers niet kan onderbreken, zal de commandant van het schip, uit overmacht, aan boord een rechterlijke commissie buiten de zetel van de krijgsraad moeten uitlokken die binnen dezelfde periode van 24 uren de verdachte zal moeten verhoren en over zijn vrijheidsberoving zal moeten beslissen. Dezelfde procedure zal worden toegepast in het geval van de militaire verdachte, aan boord van een schip op zee, op wie zulksdanige zware vermoedens van erge misdrijven wegen dat tegen hem in België door de krijgsauditeur een onderzoek is ingesteld en dat een onmiddellijke aanhouding zich opdringt.

Zie Van Gerven, *De voorlopige aanhouding en voorlopige hechtenis op het vlak van de modaliteiten eigen aan de zeemacht*; J. Bötting, *Le problème de l'arrestation et de la détention dans leur application à la marine militaire*. - Studiecentrum voor militair strafrecht en oorlogsrecht, sessie 1963-64, verslagen 7 en 8. Zie ook F. Smout, *L'arrestation et la détention préventives vues sous l'angle des modalités propres à la Force Aérienne*, verslag nr. 8.

(70) P. Van der Straeten, *À propos de la réforme de la procédure pénale militaire*, Bruylant, 1948, blz. 28; J. Legavre, *La procédure pénale militaire en Belgique*, R.D.P. 1910, blz. 118.

(71) M. Danse, op. cit., blz. 301 en 302; P. van der Straeten, op. cit., blz. 27-29; Mil. Gerechtshof, 30 dec. 1948, inzake Pigeolet; Cass. 28 maart 1949, Pas., 1949, I, 241 (noot van M. Hayoit de Termicourt).

(72) Onderr. Ger. Dienst, op. cit., nr. 516.

(73) R.L. 1899, art. 38 en 151.

(74) R.L. 1814, art. 19 tot 29; R.L. 1899, art. 39 en 40.

(75) Voor de zeemacht : per telegrafie of radio, aan de bevelhebber van het regionaal maritiem commando te Antwerpen of Oostende.

De territoriale commandant is ofwel de bevelhebber van het garnizoen of kamp, ofwel de oudstbenoemde in de hoogste graad aanwezige officier ter plaatse van het misdrijf.

(76) R.L. 1814, art. 5.

(77) R.L. 1814, art. 23; R.L. 1899, art. 39 en 40; zie J. Vanhalewijn, op. cit., verwijzing nr. 10.

(78) R.L. 1899, art. 39; J. Goedseels, op. cit., blz. 32 : il va sans dire que la commission sans la présence de l'auditeur n'est qu'un organisme destiné à recueillir des informations sur place. Nulle part on n'y envisage ces commissions comme constituant la juridiction d'instruction proposée.

(79) Cass. 29 febr. 1904, Pas., 1904, I, 148.

(80) R.L. 1899, art. 40.

(81) J. Legavre, *Organisation dans l'armée des Commissions judiciaires*, op. cit., blz. 56; R.L. 1814, art. 25 en 29.

(82) Door de wet van 2 dec. 1957, Staatsbl. 12 dec. 57, betreffende de Rijkswacht, werd bij ieder krijgsauditoriaat een gerechtelijk detachement opgericht.

(83) R.L. 1899, art. 61.

(84) R.L. 1899, art. 68 en 69.

(85) Wet 30 mei 1951.

(86) R.L. 1814, art., 265; zie vonnis krijgsraad te velde, 23 aug. 1855, inzake Deseck; J. Gilissen, *Chronique annuelle de jurisprudence militaire* (1956), IV, nr. 42, R.D.P. 1956-57, blz. 1098.

(87) E. Godenir, *Notre législation exige-t-elle à peine de nullité que l'auditeur militaire en campagne procède à l'instruction préparatoire avec l'assistance d'officiers-commissaires in Le Droit et La Guerre*, Paris, 1914-1918, blz. 360 e.v.; T. Percy, *De la commission judiciaire près les conseils de guerre en campagne*, Le Droit et la Guerre, 1918, deel II, blz. 853 e.v.; J. Goedseels, *Manuel de procédure pénale militaire*, La Panne, 1916, blz. 103.

(88) R.L. 1899, art. 140; zie Cass. 24 jan. 1955, Pas., 1955, I, 541.

(89) R.L. 1899, art. 41 (gew. Wet 29 juli 1953, art. 14).

(90) R.L. 1899, art. 113.

(91) R.L. 1899, art. 148.

(92) Het ambt van griffier van de rechterlijke commissie wordt waargenomen door de griffier van het Hof (R.L. 1899, artikel 43).

(93) H. Bosly, op. cit., blz. 18.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

Eerste Kamer. — 17 juni 1966.

Voorzitter : M. Rutsaert.
Raadsheer-verslaggever : M. Neven.
Advocaat-generaal : M. Colard.
Advocaten : Mrs. Struye en Bayart.

1. Bewijs in burgerlijke zaken en in zaken van koop-handel. — Huur van handelshuizen. — Oorspronkelijk geregistreerd contract. — Contract van huurhernieuwing niet geregistreerd. — Vermelding in verkoopakte van inleiding van procedure tot huurhernieuwing. — Geen vaste dagtekening. — Recht van de koper in verband met de artikelen 12 en 16 handelshuurwet.
2. Cassatie. — Conclusies waarop een middel steunt.
3. Huur van handelshuizen. — Opzegging door de verkrijger op grond van art. 12 handelshuurwet. — Termijn niet aangeduid. — Verwijzing naar art. 12. — Voldoende.

1. Wanneer het oorspronkelijk handelshuurcontract werd geregistreerd, doch niet de brieven tussen verhuurder en huurder die de huurhernieuwing vaststellen en bijgevolg een nieuwe huur hebben doen ontstaan, strekt de uitwerking van de vaste dagtekening van het oorspronkelijk contract, die uit de registratie ervan blijkt, zich niet uit tot de documenten waaruit de hernieuwing van de huur blijkt en die de modaliteiten van die hernieuwing bepalen.

Door de vermelding in de notariële akte van verkoop van een handelshuis dat door de huurder een procedure werd ingeleid tot het bekomen van huurhernieuwing, wordt niet voldaan aan het voorschrift van art. 1328 B.W., daar de hoofdinhoud van het hernieuwd huurcontract niet werd vastgesteld in een akte door een openbaar ambtenaar opgemaakt.

In zulke omstandigheden is de tussen de verhuurder en de huurder hernieuwde huur niet tegenstelbaar aan de verkrijger van het handelshuis; deze heeft het recht art. 12 handelshuurwet in te roepen ten einde de huurder uit te zetten in de gevallen vermeld onder 1°, 2°, 3° en 4° van art. 16, mits hij de huur opzegt, één jaar vooraf en binnen drie maanden na de verkrijging.

2. Als de conclusies waarop een cassatiemiddel steunt niet bij de voorziening gevoegd werden, kan het middel niet worden aangenomen.
3. Indien de verkrijger van een handelshuis, die op grond van art. 12 handelshuurwet opzegging geeft, geen opzeggingstermijn aanduidt, volstaat de verwijzing naar artikel 12 van de wet om de termijn op één jaar te bepalen.

Brouwerij La Chasse Royale en Brouwerij De Populieren t./ Lucidarme en Masselis.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 juni 1964, in hoger beroep, door de Rechtbank van eerste aanleg te Veurne gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3 en 12 vervat in de wet van 30 april 1951 betreffende de handelshuur, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, na vastgesteld te hebben dat op 17 september 1953, eerste eiseres, Brouwerij

« La Chasse Royale », het onroerend goed, « Zaal Rhetorika », in huur nam van de vroegere eigenares Debusschere voor een termijn van 9 jaren, een aanvang nemende op 1 januari 1954 en eindigende op 31 december 1962, dit voor een bedrag van 42.000 frank per jaar, en dat dit huurcontract geregistreerd was en voor de verhuurster de mogelijkheid niet voorzag er een einde aan te stellen na het derde of het zesde jaar en, na vastgesteld te hebben, dat tweede eiseres dit onroerend goed op 30 mei 1954 aan de verweerders verhuurd had voor een termijn van 9 jaar, namelijk van 1 januari 1954 tot 31 december 1962, en, dat op 8 september 1961, eerste eiseres de huurhernieuwing had gevraagd waarmee de (vroegere) eigenares zich akkoord had verklaard op 7 december 1961 doch op voorwaarde dat de huur 60.000 frank per jaar zou bedragen in plaats van 42.000 frank, en dat de verweerders ook de huurhernieuwing aan eerste eiseres hadden gevraagd op 28 september 1961, en dat de eerste eiseres zich op 13 december 1961 ermee akkoord had verklaard doch op voorwaarde dat de huurprijs 60.000 frank zou bedragen per jaar, en na vastgesteld te hebben dat op 11 februari 1963 bij akte van notaris Denys, te Rudder voorde, de verweerders eigenaars van het onroerend goed zijn geworden, en dat in gezegde akte vermeld werd dat een procedure werd ingeleid door de Brouwerij tot het bekomen van de huurhernieuwing, beslist dat de opzegging tot uitzetting door de verweerders, bij aangetekend schrijven aan eerste eiseres, gegeven op 5 mei 1963, van waarde is,

terwijl, volgens artikel 12 van de wet op de handels-huurovereenkomsten, in geval van verkoop van het goed, de nieuwe eigenaar zijn huurder die over een huurovereenkomst met vaste dagtekening beschikt, enkel kan uitdrijven op voorwaarde dat de mogelijkheid van opzegging in deze overeenkomst voorzien wordt,

terwijl bijgevolg er aan de eiseressen die over een huurovereenkomst beschikten, die in een authentieke akte vermeld was en bijgevolg vaste datum had, doch die geen recht op uitzetting in geval van verkoop inhield, geen wettelijke opzegging kon gegeven worden,

terwijl alleszins het bestreden vonnis in gebreke blijft de opzeggingsmogelijkheid in geval van verkoop in de huurovereenkomst vast te stellen,

terwijl het vonnis bijgevolg niet wettelijk gemotiveerd voorkomt, naar luid van artikel 97 van de Grondwet, en terwijl het in rechte niet mogelijk is op geldige wijze deze mogelijkheid ambtshalve in een wettelijk hernieuwd contract in te lassen, vermits deze clause van opzeggingsmogelijkheid niet tijdig, dit is binnen drie maanden na de vraag tot hernieuwing, door de verhuurder in zijn antwoord bedongen werd »;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het vonnis vaststelt, eensdeels, dat het handelshuurcontract, op 17 september 1953 door de weduwe Debusschere aan de eerste eiseres toegestaan voor negen jaar, van 1 januari 1954 tot 31 december 1962, geregistreerd werd, doch dat het niet voorziet dat de verhuurster na het derde of het zesde jaar een einde eraan kan stellen, anderdeels, dat de huurhernieuwing geschiedde door het wisselen van de brieven van 8 september en 7 december 1961, terwijl enkele modaliteiten van de hernieuwing in betwisting bleven, inzonderheid het bedrag van de huur, doch met uitsluiting van elke clause betreffende het recht na drie of zes jaar een einde aan de huur te stellen;

Overwegende dat het vonnis niet vaststelt dat de brieven van 8 september en van 7 december 1961, welke de hernieuwing vaststellen en bijgevolg een nieuw huurceel hebben doen ontstaan, geregistreerd zijn; dat de uitwerking van de vaste dagtekening van het oorspronkelijk huurcontract, die uit de registratie ervan blijkt, zich niet uitstrekt tot de documenten waaruit de hernieuwing van de huur blijkt en welke de modaliteiten van die hernieuwing bepalen;

Overwegende dat de hernieuwing van de huur ook geen vaste dagtekening heeft ingevolge de omstandigheid dat de akte van 11 februari 1963 van notaris Denys, te Ruddervoorde, volgens welke de verweerders het goed van de weduwe Debusschere hebben aangekocht, vermeldt, zoals het vonnis het vaststelt, dat een procedure door de Brouwerij werd ingeleid tot het bekomen van huurhernieuwing; dat door die vermelding aan het voorschrift van artikel 1328 B.W. niet werd voldaan, daar de hoofdinhoud van het hernieuwd huurcontract niet werd vastgesteld in een akte door een openbaar ambtenaar opgemaakt;

Overwegende, derhalve, dat de tussen de weduwe Debusschere en de eerste eiseres hernieuwde huur aan de verweerders, die het goed hadden aangekocht, niet tegenstelbaar was; dat deze laatsten dus het recht hadden voormeld artikel 12 in te roepen ten einde de huurder uit te zetten, in de gevallen vermeld onder 1°, 2°, 3° en 4° van artikel 16, mits zij de huur opzegden, één jaar vooraf, en binnen drie maanden na de verkrijging;

Overwegende dat het bestreden vonnis de overeenkomstig de bepalingen van voormeld artikel 12 gegeven opzegging, aldus wettelijk geldig kon verklaren;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende, eensdeels, dat wijl de hernieuwde huur, die geen vaste dagtekening had, niet diende in acht genomen te worden, het zonder belang was vast te stellen dat het huurcontract het recht niet voorbehield om de huurder uit het goed te zetten in geval van vreemding;

Overwegende, anderdeels, dat de beslissing van de rechter niet gelijkstaat met het inlassen van dergelijke clause in de modaliteiten van de hernieuwde huur;

Dat geen onderdeel van het middel kan aangenomen worden;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3 en 12 vervat in de wet van 30 april 1951 betreffende de handelshuur en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis de opzegging tot uitzetting door de verweerders op 6 mei 1963 aan eerste eiseres gegeven, geldig verklaart, om de reden «...dat het feit dat de opzeggingsmogelijkheid niet in het contract van 17 september 1953 was voorzien, aan de gegeven opzegging geen afbreuk doet, daar deze haar geldigheid vindt in de wet zelf, die tot stand kwam, onder meer, om contracten zoals dit van 17 september 1953 uit te schakelen, daar het voor de verhuurster het recht niet voorzag op te zeggen na het derde of zesde jaar...» en om de reden «...dat de huur (van de opzeggingstermijn) niet noodzakelijk dient bepaald te worden; dat wanneer de wet spreekt van één jaar, men daardoor heeft bedoeld «minstens» een jaar; ... dat bij gebrek aan vaststelling van termijn het minimum van één jaar ten deze dient te worden aanvaard...»,

eerste onderdeel, terwijl artikel 12 van de wet bepaalt dat de opzeggingsmogelijkheid tot uitdrijving door de nieuwe eigenaar, in de geregistreerde huurovereenkomst moet voorzien worden om toepasselijk te zijn,

tweede onderdeel, terwijl de rechtsregel van artikel 3 in fine nopens de opzegging na het derde of zesde jaar, enkel het geval van de verhuurder betreft, en niet het geval van de nieuwe eigenaar die slechts over een opzeggingsmogelijkheid beschikt gedurende drie maanden na de aankoop en zo deze opzeggingsmogelijkheid in de huurovereenkomst voorzien is,

terwijl, zelfs in geval van opzegging door de verhuurder na het derde of het zesde jaar, die opzeggingsmogelijkheid in de huurovereenkomst moet voorzien zijn,

derde onderdeel, terwijl wanneer het bestreden vonnis over een opzeggingsmogelijkheid van één jaar spreekt, het onmogelijk is uit te maken of de rechter de duur van de opzeggingstermijn, door artikel 3 bepaald, dan wel die van artikel 12 in geval van uitzetting heeft bedoeld,

terwijl die onduidelijkheid in de motivering het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn controlerecht uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing;

Overwegende, eensdeels, dat uit het antwoord op het eerste middel blijkt dat de hernieuwde huur aan de verweerders niet tegenstelbaar was;

Overwegende, anderdeels, dat uit de bewoordingen van het bestreden vonnis blijkt dat de opzegging door de verweerders in hun hoedanigheid van verkrijgers van het goed gedaan werd en dat er geen twijfel bestaat dat de rechter artikel 12 heeft toegepast, met uitsluiting van artikel 3;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, na vastgesteld te hebben dat de verweerders te kort waren gekomen aan hun verplichting van bieraafname (bij de eiseressen) en na hen tot betaling van 24.180 frank te hebben veroordeeld wegens die tekortkoming, beslist dat de onderhuurovereenkomst hernieuwd is, hoewel de eiseressen in hun dagvaarding en in hun grievenschrift de huurverbreking en wederverhursvergoeding gevorderd hadden wegens flagrante en spijs alle mogelijke verwittigingen, grove wanprestaties en tekortkomingen aan de huurdersverplichtingen gedurende een jaar,

terwijl het vonnis niets vermeldt over deze eis tot verbreking van het contract,

terwijl zo de rechter die vordering van de eiseressen tot huurverbreking impliciet afwees, hij zijn beslissing moest motiveren om aan het Hof toe te laten zijn controlerecht te kunnen uitoefenen,

terwijl de gerechtelijke beslissingen op alle middelen en excepties van de conclusies moeten antwoorden om wettelijk gemotiveerd te zijn, volgens artikel 97 van de Grondwet;

Overwegende dat uit de dagvaarding van 27 april 1963 blijkt dat de vordering van de eiseressen strekte, in hoofddeel, tot uitzetting van de verweerders, als gebruikers zonder titel noch recht, en tot betaling van schadevergoeding, en, bijkomend, indien de rechter zou aannemen dat zij nog huurders zijn, tot verbreking van de huurovereenkomst en tot betaling van de verschuldigde huur op voet van 60.000 fr. per jaar en van schadevergoeding;

Overwegende dat het vonnis constateert dat de partijen akkoord gaan met de huurprijs van 60.000 frank per jaar;

Overwegende dat, wijl het een verhoogde huur gold, dit akkoord impliceerde dat de partijen het ook eens waren over huurhernieuwing; dat, derhalve, de rechter niet verplicht was de hoofdvordering in acht te nemen

strekken tot uitzetting wegens gebruik zonder recht noch titel;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Over het vierde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 18 en 30 vervat in de wet van 30 april 1951 betreffende de handelshuur en 97 van de Grondwet;

doordat, na vastgesteld te hebben dat de verweerders, als onderhuurders van het onroerend goed, op 23 september 1961, de hernieuwing van hun huurovereenkomst van 30 mei 1954, met aanvang op 1 januari 1954 tot 31 december 1962, aan eerste eiseres «La Chasse Royale», hoofdhuurster van gezegd goed, gevraagd hadden, en dat eerste eiseres, «La Chasse Royale», op 13 december 1961 zich ermede akkoord verklaard had, doch op voorwaarde dat de huurprijs 60.000 frank zou bedragen, het bestreden vonnis het beroepen vonnis op dit punt bevestigend, de vordering van de verweerders tot huurhernieuwing op 17 februari 1962 voor de vrederechter te Veurne ingesteld tegen eerste eiseres en de echtgenoten Debusschere-Viaene, eigenaars op dat ogenblik van het goed, als onvankelijk beschouwt wijl het de huurprijs van het verhuurde goed op 60.000 frank stelt zowel wat de hoofdhurovereenkomst als wat de onderhuurovereenkomst betreft, en wijl het, bij hervorming van het vonnis van de eerste rechter, de verweerders tot betaling van 16.050 frank wegens niet betaalde huishuur veroordeelt,

eerste onderdeel, terwijl de huurder slechts over de door artikel 18 bepaalde termijn van dertig dagen beschikte om zich vóór de vrederechter te voorzien, na ontvangst van het antwoord van de verhuurder, wanneer er betwistingen bleven bestaan over de huurprijs, enz., en terwijl die termijn op straffe van verval gesteld is,

terwijl uit de op dit punt niet tegengesproken conclusie van de eiseressen blijkt dat de vordering van de verweerders van 17 februari 1962 later ingeleid werd dan 30 dagen na de ontvangst van het antwoord van eerste eiseres van 13 december 1961 en bijgevolg niet onvankelijk was,

tweede onderdeel, terwijl, minstens, het bestreden vonnis de vordering van de verweerders gegrond verklaart, zonder te antwoorden op de conclusie van de eiseressen, die de onontvankelijkheid van deze vordering tot huurhernieuwing wegens laattijdigheid opgeworpen hadden,

terwijl artikel 97 van de Grondwet bepaalt dat de gerechtelijke beslissingen alle middelen en excepties van de partijen moeten beantwoorden,

derde onderdeel, terwijl, door te beslissen dat de onderhuurovereenkomst hernieuwd was op grond van een huurprijs van 60.000 frank, zonder die beslissing te motiveren, de rechter onzeker gelaten heeft of hij in feite heeft willen beslissen dat de dagvaarding van 17 februari 1962 tot huurhernieuwing geldig gedurende de termijn van dertig dagen ingeleid werd, dan wel of hij in rechte heeft willen beslissen dat, zelfs indien die dagvaarding laattijdig was en zodus onontvankelijk, het onderhuurcontract van de verweerders, op grond van de nieuwe voorwaarden die door eerste eiseres «La Chasse Royale», hoofdhuurster van het goed, voorgesteld werden, kon en moest hernieuwd worden,

terwijl die onduidelijkheid in de motivering het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn controlerecht uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing:

Wat het eerste en het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat de eiseressen de conclusies waarop

deze onderdelen van het middel steunen niet bij hun voorziening gevoegd hebben;

Wat het derde onderdeel betreft:

Overwegende dat de rechter zijn beslissing duidelijk op het door hem geconstateerde akkoord van de partijen steunt en dat uit de context van het bestreden vonnis blijkt dat dit akkoord zowel de hoofdhurovereenkomst als de onderverhuuring betrof;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het vijfde middel, afgeleid uit de schending van artikel 12 vervat in de wet van 30 april 1951 betreffende de handelshuur,

doordat het bestreden vonnis na vastgesteld te hebben dat de opzeggingsbrief van 6 mei 1963 de datum niet vermeldde waartegen de opzegging gegeven werd, deze opzegging toch geldig verklaart,

terwijl de door artikel 12 bepaalde opzegging, zoals elke opzegging, om geldig te zijn, aan de persoon aan wie zij betekend wordt duidelijk moet laten kennen tegen welke datum zij gegeven wordt:

Overwegende dat het vonnis constateert dat de verweerders, als nieuwe eigenaars van het onroerend goed, aan de eiseressen, op grond van artikel 12 van de wet op de handelshurovereenkomsten, opzegging gegeven hebben binnen drie maanden na de aankoop, doch zonder de verstrijksdatum te vermelden;

Overwegende dat evengemeld artikel 12 de verkrijger toelaat de huurder uit het goed te zetten in geval van vervreemding mits hij de duur opzegt, één jaar vooraf, en binnen drie maanden na de verkrijging;

Overwegende dat indien de verkrijger, welke opzegging geeft, geen opzeggingstermijn aanduidt, de verwijzing naar artikel 12 van de wet volstaat om de termijn op één jaar te bepalen; dat, inderdaad, eensdeels, geen wetsbepaling de opzegging nietig verklaart wanneer zij de datum waarvoor zij gegeven wordt niet vermeldt; dat, anderdeels, de verkrijger bij die opzegging met zekerheid zijn voornemen doet blijken een einde aan de huurovereenkomst te stellen, doch dat de huurder slechts bij het verstrijken van de bij de wet bepaalde termijn verplicht is het gehuurde te ontruimen;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eiseressen in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2de Kamer. — 25 januari 1965.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Trousse.

Advocaat-generaal: M. Charles.

Rechtspleging in strafzaken. — Overlegging van stukken tijdens het beraad. — Geen heropening der debatten. — Mondeling en op tegenspraak gevoerd karakter der debatten en rechten van verdediging miskend.

De raadsman van een der partijen heeft, na de sluiting der debatten doch vóór de uitspraak, een brief met een schriftelijke verklaring van een getuige van het ongeval tot aanvulling van wat deze tijdens het politieonderzoek had verklaard, overgemaakt aan de voorzitter van de correctionele rechtbank.

Door uitspraak te doen, zonder dat uit de geding-

stukken noch uit de overwegingen van het vonnis blijkt dat de rechtbank deze stukken uit de debatten heeft geweerd of dat zij de debatten heeft heropend, heeft zij het mondelinge en op tegenspraak gevoerde karakter van de debatten, alsmede de rechten van verdediging miskend.

Backes en Golinvaux t./ O.M., Baldewijns en N.V. Usines Vander Elst Frères.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 maart 1964 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Hoi;:

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 953, 190, 210 en 211 van het Wetboek van Strafvordering, 14, titel 2 van het decreet van 16-24 augustus 1790, alsmede van de regel van de mondelinge en op tegenspraak gevoerde debatten en van de rechten der verdediging,

doordat, na sluiting van de debatten vóór de correctionele rechtbank rechtdoende in hoger beroep en alvorens de bestreden beslissing werd uitgesproken, een brief van de raadsman van de verweerder Baldewijns betreffende een schriftelijke verklaring van iemand die getuige van het ongeval zou zijn geweest, bij het dossier gevoegd is, en dat het bestreden vonnis, dat dit niet als een aan de debatten vreemd stuk weert, het mondelinge en op tegenspraak gevoerde karakter van de debatten, alsmede het recht van verdediging van de eisers miskent;

Overwegende dat onder de stukken van het dossier voorkomt een brief van de raadsman van verweerder aan de voorzitter van de correctionele rechtbank van 16 maart 1964 met als bijlage een schriftelijke verklaring van een genaamde Leclercq, gedagtekend van 13 maart 1964 en bestemd tot aanvulling van de verklaring die de laatstgenoemde tijdens het politie-onderzoek had gedaan; dat de zaak op deze data in beraad was, zoals blijkt uit het proces-verbaal van de terechtzitting van 21 februari 1964 waarop de rechtbank de zaak had uitgesteld « om uitspraak te doen op 20 maart 1964 »;

Overwegende dat als de rechtbank op 20 maart 1964 uitspraak deed, zonder dat uit de gedingstukken noch uit de overwegingen van het vonnis blijkt dat zij deze stukken uit de debatten geweerd heeft of dat zij de debatten heropend heeft, zij het mondelinge en op tegenspraak gevoerde karakter van de debatten, alsmede de rechten van verdediging van de eisers heeft miskend; Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de eiser Joseph Backes nutteloos zijn voorziening heeft doen betekenen;

Om die redenen :

Vernietigt het bestreden vonnis, behalve in zover het uitspraak doet op de vorderingen van het openbaar ministerie tegen Victor Baldewijns en tegen de N.V. « Usines Vander Elst »;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Laat de kosten van de voorziening tegen de beslissingen op de strafvordering ten laste van de Staat, veroordeelt de verweerder Baldewijns en N.V. « Usines Vander Elst » in de kosten van de voorziening tegen de beslissingen op de burgerlijke vorderingen, behalve die van de betekening van de voorziening van de eiser Backes, die te zijnen laste blijven;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Luik, rechtdoende in hoger beroep.

Gezegde kosten begroot op de totale som van 3.583

frank, waarvan 577 frank verschuldigd, 2.976 frank betaald door de eiser Backes en Golinvaux en 30 frank — zegel op memorie van antwoord — betaald door de verweerders.

De kosten van betekening van de voorziening van Backes ten bedrage van 1.173 frank.

NOOT: Zie de openingsrede van procureur-generaal R. Hayoit de Termicourt, *Un aspect du droit de défense*, in J.T. 1956, 505, en in Rev. dr. pén. 1956-57, 243.

De voorziening werd ingesteld door 1) Backes, verdachte, 2) Golinvaux, burgerlijke partij en burgerlijk aansprakelijke partij, tegen 1) het openbaar ministerie, 2) Baldewijns, verdachte en 3) N.V. Vander Elst, burgerlijke partij en burgerlijk aansprakelijke partij. Het door verdachte Baldewijns tijdens het beraad overgelegde stuk betrof de schuldvraag. Het bestreden vonnis werd vernietigd, behalve wat betrof de vorderingen van het openbaar ministerie tegen Baldewijns en de N.V. Vander Elst. Daaruit volgt dat het vonnis werd vernietigd minstens wat betrof de vorderingen van het openbaar ministerie tegen Backes en Golinvaux en de burgerlijke vordering tegen diezelfde, vermoedelijk ook wat betrof de burgerlijke vordering tegen Baldewijns en de N.V. Vander Elst.

Heeft echter het overgelegde stuk enkel betrekking op de omvang der schade, dan strekt de vernietiging zich niet uit tot de openbare vordering, aangezien het recht van verdediging betreffende de schuldvraag niet werd miskend (Cass. 4 februari 1963, Pas. 1963, I, 639).

Voor de procedure voor de burgerlijke rechtbanken geldt eveneens dat de rechter ofwel de tijdens het beraad overgelegde stukken buiten beschouwing moet laten ofwel de heropening der debatten moet bevelen; over de gepastheid van dit laatste oordeelt hij vrij zonder zijn beslissing te moeten motiveren (Cass. 25 september 1964, R.W. 1964-65, 1920).

RAAD VAN STATE

7e Kamer. — 23 maart 1966.

Voorzitter: M. Declaire.

Raadsheren: MM. Smolders en Vermeulen.

Auditeur: M. Depondt.

Krijgsmacht. — Maatregelen van inwendige orde. — Signalement. — Mutatie.

In militaire zaken is de al dan niet verantwoorde signalementsnota een maatregel van inwendige orde, waarvan de geldigheid alleen kan worden betwist in het kader van een beroep tot vernietiging van een weigering te bevorderen. Het beroep tot vernietiging van de signalementsnota is onontvankelijk.

Mutaties in het leger hebben het karakter van maatregelen van louter inwendig bestuur, tenzij zij, in werkelijkheid, een tuchtmaatregel uitmaken. De verzoeker houdt evenmin voor dat de overplaatsing door een onbevoegde overheid beslist is geweest.

Sels t/ Belgische Staat (Minister van Landsverdediging).

Arrest nr. 11.725.

Overwegende dat het beroep strekt tot nietigverklaring van:

1° de signalementsnota die op 28 november 1963 aan verzoeker voor kennisgeving werd medegedeeld;

2° het mutatiebevel, waarbij verzoeker op 2 december 1963 van de technische school der luchtmacht terug naar zijn vorige dienst, de «sectie Geschiedenis der Krijgsmachten» van de historische dienst van het leger te Brussel werd overgeplaatst;

I. Wat betreft de signalementsnota.

Overwegende dat in militaire zaken de al dan niet verantwoorde signalementsnota een maatregel van inwendige orde is waarvan de geldigheid alleen kan worden betwist in het kader van een beroep tot vernietiging van een weigering te bevorderen; dat verzoeker geen zodanig beroep heeft ingediend; dat het beroep, in zover het strekt tot vernietiging van de signalementsnota niet ontvankelijk is;

II. Wat betreft het mutatiebevel.

Overwegende dat mutaties in het leger het karakter hebben van maatregelen van louter inwendig bestuur, tenzij zij, in werkelijkheid, een tuchtmaatregel uitmaken; dat uit het dossier niet blijkt dat de overplaatsing van verzoeker naar zijn vorige dienst een zodanige verdoken tuchtmaatregel zou zijn; dat verzoeker ook niet voorhoudt dat de overplaatsing door een onbevoegde overheid beslist is geweest; dat derhalve verzoekers overplaatsing niet het onderwerp van een eis tot nietigverklaring kan uitmaken.

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep is verworpen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

28 februari 1966.

Advocaten : Mrs. Ancot en Willems.

Bibliothecaris. — Wedde. — Jaarlijkse door de Staat toegekende vergoeding. — Komt de bibliothecaris toe boven zijn wedde.

De wedde van de bibliothecarissen wordt vastgesteld door de overheden die de bibliotheek beheren. De jaarlijkse forfaitaire vergoeding die krachtens art. 17 van het K.B. van 19 oktober 1921 aan één bibliothecaris per erkende bibliotheek wordt toegekend, komt hem toe boven zijn wedde. Hieraan kan niet worden getwijfeld na de interpretatieve wijziging van voormeld art. 17 door art. 1 van het K.B. van 17 oktober 1962. De bepalingen van de wet van 14 februari 1961 voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel staan de toekenning van die bijkomende vergoeding niet in de weg.

Bossier t./ Stad Brugge.

Aangezien eiser de terugbetaling vordert van de toelagen die hem door de Belgische Staat bij toepassing van de wet van 11 oktober 1921 en de uitvoeringsbesluiten van die wet werden uitgekeerd in zijn hoedanigheid van stadsbibliothecaris over de jaren 1955, 1956, 1957 en 1958 en die hij op bevel van verweerster in de stadskas heeft gestort, alsook van de toelagen over het jaar 1963 waarvan het bedrag door verweerster eigenmachtig werd afgehouden van het door haarzelf aan eiser verschuldigd wachtgeld;

Overwegende dat verweerster wedervoert dat de toe-

lagen die voor 1 januari 1964 door de Staat uitgekeerd werden bij toepassing van de wet van 17 oktober 1921 niet ten goede kwamen aan de bibliothecarissen, minstens niet wanneer deze, zoals in casu, een fulltime-betrekking bekleedden, maar bedoeld waren als een staatstussenkost ten voordele van de overheid op wie de last van de uitbetaling van de wedde van de bibliothecarissen woog;

Overwegende dat de Wet van 17 oktober 1921, art. 6, bepaalt : «De openbare, gemeente-, aangenomen of vrije bibliotheken genieten de hulp en de toelagen van de Staat indien zij aan volgende voorwaarden voldoen...»; dat artikel 8 van zelfde wet bepaalt : «Bij Koninklijke Besluiten wordt binnen de drie maanden geregeld al wat de toepassing dezer wet betreft, inzonderheid... de tussenkost van de Staat hetzij door toezending van boeken, hetzij door toelagen in specie»;

Dat het uitvoeringsbesluit van 19 oktober 1921, gewijzigd bij het K.B. van 23 december 1950, in zijn artikel 17 bepaalt : «De bibliothecarissen worden benoemd, geschorst of afgezet door de overheden die de bibliotheek beheren. Die overheden stellen hun wedde vast;

» De Staat komt, naar rato van een bibliothecaris per bibliotheek, tussenbeide in de wedde van de bibliothecarissen, door middel van een jaarlijkse en forfaitaire toelage die als volgt berekend wordt : ...

» Opdat een bibliothecaris kan aanspraak maken op voormelde vergoeding, zijn er in de gemeenten van 3.000 tot 20.000 inwoners ten minste twee uitleningszittingen per week vereist, en in de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners ten minste drie zittingen»

Overwegende dat deze teksten aanduiden dat de forfaitaire toelage van de Staat aan de ene kant bedoeld is als een hulp verleend aan de overheid die de bibliotheek beheert, en aan de andere kant uiteindelijk moet toekomen aan de bibliothecaris; dat daar, waar mag worden aangenomen dat de overheden die de bibliotheken beheren meestal over geringe geldmiddelen beschikken om hun doel van openbaar nut te verwezenlijken en meestal daarom genoopt zijn aan de bibliothecaris een bescheiden en wellicht onvoldoende wedde toe te kennen, de tussenkost van de Staat voorzien wordt om de overheden in die aangelegenheid hulp te verlenen onder de vorm van een bijkomende vergoeding bestemd voor de bibliothecaris;

dat de tekst van het derde alinea van art. 17 van het K.B. van 19 oktober 1921 geen twijfel laat dat de forfaitaire toelage wel aan de bibliothecarissen toekomt, daar waar uitdrukkelijk wordt gezegd dat het de bibliothecaris is die op de vergoeding aanspraak kan maken;

Overwegende dat het Ministerie van Financiën, dat de forfaitaire toelagen uitbetaalt van den beginne af, eenzelfde interpretatie heeft gehuldigd, vermits het steeds de toelagen rechtstreeks en uitsluitend aan de bibliothecarissen heeft uitbetaald;

dat eveneens het beheer van de belastingen steeds de toelagen heeft beschouwd als een bijkomende vergoeding die aan de bibliothecaris boven zijn wedde toekwam, vermits steeds de belasting op het inkomen op kwestieuze toelagen werd geïnd;

dat ten slotte verweerster zelf, vanaf de benoeming van eiser als stadsbibliothecaris in 1941 tot in het jaar 1955 eiser steeds in het bezit heeft gelaten van de toelagen die hem jaarlijks door de Staat werden uitgekeerd, zonder het minste voorbehoud, wat erop wijst dat ook verweerster gedurende al die jaren nooit aan de hierboven omschreven interpretatie van bedoeld artikel 17 heeft getwijfeld; dat trouwens ook dezelfde

gedraglijn was gevolgd geweest ten opzichte van eisers voorganger, E.H. Depoorter;

Overwegende dat nopens de wettelijkheid van deze zienswijze niet meer kan worden getwijfeld, daar waar het K.B. van 17 oktober 1962, artikel 1, dat blijkbaar beoogde de vorige tekst van artikel 17 van het K.B. van 19 oktober 1921 te interpreteren en te verduidelijken, en geenszins te innoveren, de tekst van gezegd artikel 17 als volgt heromschreef: « De bibliothecarissen worden benoemd, geschorst en afgezet door de overheden die de bibliotheek beheren. Deze overheden stellen hun wedde vast. De Staat verleent bovendien aan de bibliothecarissen van de erkende bibliotheken, naar rato van één bibliothecaris per bibliotheek, een jaarlijkse en forfaitaire vergoeding berekend als volgt: ... Opatd een bibliothecaris aanspraak kan maken op de voormelde vergoeding, zijn er, enz....

dat uit deze verbeterde tekst overduidelijk blijkt dat de forfaitaire toelage wel bestemd is voor de bibliothecaris, al blijft ze steeds toegekend in het kader van de hulp die door de Staat verleend wordt aan de bibliotheek;

Overwegende dat verweerster opwerpt dat de toekenning van deze vergoeding aan de bibliothecarissen, die tot het provincie- of gemeentepersoneel behoren, strijdig is met de bepalingen van de wet van 14 februari 1961 voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel;

Overwegende dat vooreerst dient opgemerkt dat de opwerping niet kan gelden voor de toelagen betreffende de jaren 1955 tot 1958, voorwerp van huidige vordering, vermits in die tijd de ingeroepen wet niet in voege was;

dat anderzijds de toekenning van de toelagen aan de bibliothecarissen voor wat de latere jaren en onder meer het jaar 1963 betreft, geenszins in strijd blijkt te zijn met de wet van 14 februari 1961; dat immers daar waar artikel 72 van deze wet, gewijzigd bij artikel 5 van de wet van 27 juli 1961 bepaalt: « Geen enkele andere toelage mag worden toegekend dan binnen de grenzen van de door de Koning vastgestelde algemene bepalingen », het artikel 7 van de wet van 27 juli 1951 voorziet dat de toelagen en vergoedingen van kracht op 24 februari 1961, uitvoerbaar blijven bij ontstentenis van nieuwe bepalingen genomen overeenkomstig artikel 72 van dezelfde wet;

Overwegende dat het onderscheid dat verweerster maakt tussen bibliothecarissen die met een full-time-betrekking zijn bekleed en dezen die slechts enkele uren per dag of per week presteren, niet in de wet noch in de uitvoeringsbesluiten te vinden is; dat men dienvolgens zulks aan de wet zou toevoegen, indien men van het recht op de forfaitaire toelagen zou uitsluiten de bibliothecarissen die met een full-time-betrekking zijn bekleed;

Overwegende dat dienvolgens de toelagen waarvan spraak in de dagvaarding, in werkelijkheid aan eiser toekomen; dat de eis gegrond is;

Om deze redenen:

De Rechtbank;

Veroordeelt verweerster tot betaling aan eiser van 23.000 fr. vermeerderd met de gerechtelijke intresten vanaf de dagvaarding;

Veroordeelt verweerster daarenboven tot de kosten van het geding;

Verklaart huidig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling, behalve wat de kosten betreft.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

11 maart 1966.

Voorzitter: M. Driessen.

Rechters: M.M. Meers en Stas.

Advocaten: Mrs. Scoriels en Janssen.

Gehuwde vrouw. — Handelaarster. — Zonder uitdrukkelijke instemming van de man. — Lening voor de handel. — Verbindt de man niet.

De in gemeenschap gehuwde vrouw die handel drijft zonder daartoe de uitdrukkelijke instemming van haar man te hebben gekregen, verbindt alleen zichzelf persoonlijk bij het aangaan van leningen voor haar handel; de man is er niet toe gehouden de leningen terug te betalen.

Losard t./ Meert e.a.

Overwegende dat het verzet tijdig en in de wettelijke vormen werd ingesteld en dat geen gronden van niet-ontvankelijkheid worden opgeworpen;

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering ertoe strekt aanlegger op verzet te veroordelen om aan verweerders op verzet te betalen de som van 38.867 fr. ingevolge drie leningen, nl.:

Georges;

— voor 15.867 fr. op 6-2-59 ondertekend door Bosard

— voor 20.000 fr. op 9-12-59, ondertekend door David

Maddy;

— voor 3.000 fr. op 22-2-60 ondertekend door David Maddy;

Overwegende dat verzetdoende erkent dat hij de leningsovereenkomst van 6-2-59 voor het bedrag van 15.867 fr. ondertekende; dat hij beweert op deze ontleende soms reeds afkortingen te hebben betaald voor een totaal van 12.450 fr.; dat hij voor het saldo van 3.417 fr. vraagt te mogen afkorten met betalingen van 500 fr. per maand;

Dat verweerders op verzet, zonder de afkortingen ten belope van 12.450 fr. te ontkennen of te bevestigen, zich bereid verklaart maandelijkse afkortingen van 500 fr. te aanvaarden;

Dat derhalve aanlegger op verzet dient veroordeeld tot betaling, met maandelijkse stortingen van 500 fr. per maand, van de som van 15.867 fr., eventueel verminderd met de afkortingen die hij zal bewijzen reeds te hebben uitgevoerd;

Overwegende dat aanlegger op verzet betwist dat hij gehouden is tot terugbetaling der bedragen van 20.000 frank en 3.000 frank;

Overwegende dat uit de debatten blijkt en niet wordt betwist:

— dat de schuldbekentenissen van 9-12-59 en 22-2-60, respectievelijk ten bedrage van 20.000 fr. en 3.000 fr. alleen ondertekend werden door David Maddy, gewezen echtgenote van aanlegger op verzet;

— dat het huwelijk tussen aanlegger op verzet en genoemde David Maddy ontbonden werd door echtscheiding welke werd overgeschreven door de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand op 3 mei 1961;

— dat deze beide personen gehuwd waren onder het stelsel der wettelijke gemeenschap, bij gebreke van huwelijkscontract;

— dat de schulden van 20.000 fr. en 3.000 fr. door David Maddy werden aangegaan in haar hoedanigheid van handelaarster en voor de noodwendigheden van haar handel;

— dat niet bewezen is dat David Maddy door haar

toenmalige echtgenoot — huidige verzetdoende — werd gemachtigd tot het afsluiten van deze verbintenissen;

Overwegende dat weliswaar volgens art. 1426 B.W. de daden door de gehuwde gesteld zonder toestemming van de man de gemeenschap kunnen verbinden indien de vrouw gehandeld heeft als handelaarster en ter zake van haar handel;

Overwegende nochtans dat art. 226 quinquies B.W. (art. 8 W. 30-4-58) in zeer belangrijke mate de draagwijdte van art. 1426, alhoewel de tekst ervan ongewijzigd blijft, beperkt waar het bepaalt dat de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw die een handel uitoefent de gemeenschap alleen kan verbinden indien zij haar handelsactiviteit uitoefent met de uitdrukkelijke toestemming van haar man (G. Baeteman et J.P. Lauwers, Devoirs et droits des époux, nr. 218, p. 240 en voetnota 3);

Overwegende dat van zulke uitdrukkelijke toestemming in casu geen enkel bewijs wordt voorgelegd, noch aangeboden;

Overwegende dat dienvolgens luidens genoemd art. 226 quinquies David Maddy bij het aangaan der leningen van 9-12-59 en 22-2-60 voor haar handel alleen zichzelf persoonlijk heeft verbonden; dat aanlegger op verzet dan ook in geen enkel opzicht kan gehouden zijn tot de gevorderde bedragen van 20.000 fr. en 3.000 fr.;

Overwegende dat het verzet dan ook gegrond blijkt; Gezien art. 2, 30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen :

De Rechtbank, statuerende op tegenspraak;
Verklaart het verzet ontvankelijk en tevens gegrond;
En opnieuw rechtdoende :

Veroordeelt aanlegger op verzet om aan verweerders op verzet te betalen de som van 15.867 fr. vermeerderd met de gerechtelijke intresten te verminderen met de afbetalingen die hij zal bewijzen te hebben gedaan;

Machtig aanlegger op verzet zich van zijn schuld te bevrijden door middel van maandelijksse stortingen van minstens 500 fr. voor de eerste maal betaalbaar op 15 maart 1965, met dien verstande dat, zo hij in gebreke blijft één enkele dezer afkortingen op de vervaldag te betalen, de ganse overblijvende som van rechtswege en zonder verdere aanmaning eisbaar zal zijn;

Verklaart de eis voor het overige ongegrond;

Veroordeelt aanlegger op verzet tot de helft der kosten van het geding, daarin niet begrepen de kosten van het vonnis bij verstek en van het verzet welke volledig ten laste van aanlegger op verzet blijven;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

1e Kamer. — 15 oktober 1966.

Voorzitter : M. A. Taevernier.

Referendaris : M. F. Sabbe.

Advocaten : Mrs. F. Top loco A. Pilate en
S. De Vos-De Groote.

Verzekeringen. — Aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen. — Betwisting tussen verzekeraars. — Samenloop van dekking tussen eigenaarspolis en garagistenpolis. — Geen van beide polissen aan de andere ondergeschikt. — Dubbele verzekering. — Toepassing van art. 12 wet van 11 juni 1874.

1. Wanneer voor een wagen die in gebruik is een verzekering wordt aangegaan door de eigenaar volgens de voorschriften van de wet van 1 juli 1956, dan is

de verzekering, door de garagist genomen om zijn burgerlijke aansprakelijkheid te waarborgen bij het sturen van rijtuigen van zijn cliënten, geenszins overtoellig, noch te beschouwen als zijnde aangegaan in ondergeschikte orde, nl. voor het geval aan de voorschriften van de wet van 1 juli 1956 door de cliënt niet werd voldaan. Door het tegendeel te beweren miskent men de wil van partijen uitgedrukt in het verzekeringscontract, dat nergens zulk voorbehoud of enige restrictie in die zin bevat. Het blijkt ook nergens dat de wetgever door de wet van 1 juli 1956 de wil van de partijen in verband met de omvang van de verzekeringsdekking zou geregeld of beknót hebben.

2. Anderzijds kan ook de zienswijze waarbij de samenloop van verzekeringen aanleiding moet geven tot dekking door de speciale verzekering boven de algemene verzekering, niet bijgetreden worden. Ook de stelling als zou de eigenaarsverzekering een suppletief karakter hebben ten opzichte van de garagistenverzekering moet afgewezen worden.

3. Wanneer de schadelijke gevolgen van een ongeval door twee verzekeringen gedekt zijn dient er toepassing gemaakt van art. 12, Wet van 11 juni 1874.

Gaat het om twee verzekeringen, waarvan de ene aangegaan door de eigenaar van de auto, de andere door de garagist die de auto onder zich had voor herstelling, en verzekeren beide contracten een onbeperkte waarde, dan moet alleen de eerste verzekering instaan voor de ganse schade.

Om te bepalen welke de eerste verzekering is dient de datum in acht genomen waarop de verzekering (in casu met als voorwerp het risico van burgerlijke aansprakelijkheid) effect begint te sorteren en niet de datum van de verwezenlijking van het risico. Voor wat de verzekering van de garagist betreft, is dit de datum van de onderschrijving van de polis en niet de datum waarop het voertuig aan de garagist werd toevertrouwd of in zijn garage kwam.

N.V. De Belgische Bijstand t./ N.V. Belgische Lloyd.

Overwegende dat de eis voor doel heeft te horen zeggen voor recht dat alleen verweerster dekking verschuldigd is voor het litigieuze ongeval bij uitsluiting van eiseres; derhalve verweerster te horen veroordelen om aan eiseres te betalen de som van 52.959 fr. met de vergoedende rente vanaf de datum van de eigen uitgave van eiseres, vermeerderd met de gerechtelijke rente.

De Feiten :

Overwegende dat op 13-5-1963 een verkeersongeval plaats had te Zulte, waarbij Van Loo Raoul aangestelde van de P.V.B.A. Garage Gilbert, bij het besturen van een vrachtwagen, eigendom van de P.V.B.A. Barda-Voeders, verzekerd voor haar burgerlijke aansprakelijkheid door eiseres volgens polis dd. 13-5-1963, schade toebreacht aan Rogge Arsène, aangestelde van Bultynck René met de N.V. Helvetia als verzekeraar-wet;

Overwegende dat de P.V.B.A. Garage Gilbert een verzekering burgerlijke aansprakelijkheid heeft bij verweerster volgens polis nr. 86.883 dd. 9-1-1961 o.m. voor schade veroorzaakt aan motorvoertuigen hem toevertrouwd door derden voor herstellingen, proeven en dergelijke;

Overwegende dat bij vonnis dd. 26-9-1964 de Correctionele Rechtbank van Gent bevestigd door het arrest dd. 24-5-1965 van het Hof van Beroep, Van Loo Raoul aansprakelijk werd gesteld voor het ongeval; dat hij solidair met zijn burgerlijk aansprakelijke, de

P.V.B.A. Garage Gilbert, werd veroordeeld om te betalen aan de burgerlijke partij Rogge Arsène, de som van 10.007 fr. voor reeds vaststaande schade en van 35.000 fr. ten provisionele titel met aanstelling van een arts en aan de burgerlijke partij de N.V. Helvetia de som van 61.488 fr. met de vergoedende en gerechtelijke rente en met voorbehoud; dat de in tussenkomenst groepen eiseres en verweerster veroordeeld werden samen met Van Loo Raoul en de P.V.B.A. Garage Gilbert in solidum of de ene bij ontstentenis van de andere om aan de N.V. Helvetia te betalen de som van 61.488 fr. met de vergoedende en gerechtelijke rente en mits voorbehoud dat deze veroordeling in solidum gesteund is op de artikelen 9 en 11 van de wet van 1-7-1956; dat eiseres 52.999 fr. betaalde aan de schadelijder;

In rechte :

Overwegende dat er aan de Rechtbank gevraagd wordt welke verzekeraar uiteindelijk de schade moet vergoeden, deze die de burgerlijke verantwoordelijkheid dekt van de eigenaar van de schade-verwekkende auto, of deze van de garagist die deze auto in zijn bezit had voor behandeling;

Overwegende dat eiseres meent dat het de verzekeraar is die de oudste verzekeringspolis bezit die alleen dekking moet geven zulks in toepassing van art. 12 van de algemene verzekeringswet van 11-6-1874 en dat dit in casu de verweerster is; (ingeropen rechtspraak Cass. 14-4-1963, Pas. 1963, I, 845; Cass. 2-4-1965, R.W. 1965, kol. 442; Rb. Brussel, 26-6-1964, R.G.A.R. 7585; Kph. Verviers, 18-6-1964, R.G.A.R. 1965, 7386);

Overwegende dat verweerster betoogt op grond van een arrest van het Hof van Beroep te Gent dd. 6-12-1965 dat het niet zij maar wel eiseres is die waarborg verschuldigd is voor het kwestieuze ongeval, omdat de regeling door de wet van 1 juli 1956 op de verplichte aansprakelijkheidsverzekering ingesteld zulks medebrengt, en deze oplossing ook gerechtvaardigd is op grond van artikel 12 van de wet van 11-6-1874, daar ten aanzien van het kwestieuze voertuig de verzekering aangegaan door de eigenaar «ouder» is dan deze aangegaan door de garagist, vermits al de geleiders van het voertuig door de eerste vermelde verzekering gedekt zijn voordat, ingevolg de plaatsing in de garage, de verzekering van de garagist op de bewuste wagen toepasselijk wordt;

Overwegende dat verweerster redeneert dat de wetgever bij het uitvaardigen van de wet van 1 juli 1956 heeft gewild dat ieder motorrijtuig dat op de openbare weg of op de terreinen bepaald in art. 2 der wet gebruikt wordt, het voorwerp uitmaakt van een verzekering in principe door de eigenaar van het rijtuig genomen waarbij de burgerrechtelijke aansprakelijkheid verzekerd wordt van ieder geleider van het voertuig, zulks ter uitzondering van de personen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het rijtuig verschaffen; dat aldus het motorrijtuig dat in gebruik is en in een garage voor herstelling wordt gevoerd, reeds voordien moet verzekerd zijn door een polis waarin het geïdentificeerd wordt en waarbij de burgerlijke verantwoordelijkheid van ieder geleider van het rijtuig, dus ook van de garagist, verzekerd wordt; dat bijgevolg, indien het gaat om een wagen die in gebruik is, en de voorschriften van de wet van 1 juli 1956 door de eigenaar van deze wagen worden nageleefd de verzekering door de garagist genomen om zijn burgerlijke aansprakelijkheid bij het sturen van rijtuigen van zijn klanten te dekken, overvloedig is; dat in het regime door de wet van 1 juli 1956 ingesteld deze verzekering slechts kan aangezien worden als een dekking in onder-

geschikte orde, nl. voor het geval dat aan de voorschriften van de wet van 1 juli 1956 door de klant niet werd voldaan;

Overwegende dat het Hof van Cassatie in een arrest van 4-4-1963 deze redenering afkeurde als volgt: «de verzekering waardoor de eigenaar van een automotorvoertuig verplichtend dekt buiten zijn eigen burgerrechtelijke verantwoordelijkheid deze van ieder bezitter en van ieder geleider bij uitzondering van deze die er zich meester van maakten door diefstal of geweld, ontnemt niet door haar zelf alle effecten aan de afzonderlijke verzekering aangegaan door de houder of de geleider van hetzelfde voertuig om zijn verantwoordelijkheid te dekken»;

Overwegende dat het Hof van Cassatie in een arrest van 2-4-1965 haar zienswijze bevestigde en er op wees dat in geval de schadelijke gevolgen van een ongeval door twee verzekeringen gedekt zijn er dient toepassing gemaakt van artikel 12 van de wet van 11-6-1874 (ook Cass. 18-6-1953, R.W. 1953-1954, kol. 895);

Overwegende dat deze Rechtbank de zienswijze van het Hof van Cassatie volgt; dat het voorkomt dat het Hof van Gent door te besluiten dat de verzekering van de garagist alleen dekking geeft in ondergeschikte orde, nl. voor het geval dat aan de voorschriften van de wet van 1 juli 1956 door de klant niet werd voldaan, de wil van de partijen uitgedrukt in het verzekeringscontract miskent; dat dit contract de garagist zonder restrictie of voorbehoud dekt voor zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid in verband met drie motorvoertuigen met inbegrip van motor- en bromfietsen, eigendom van verzekeringsnemer of hem toevertrouwd door derden voor herstellingen, proeven en dergelijke...; dat nergens voorzien is dat deze verzekering alleen maar geldt in de gevallen waarbij door de klant van de garagist niet werd voldaan aan de voorschriften van de wet van 1 juli 1956; dat uit niets blijkt dat de Wetgever de wil der partijen in verband met de omvang van de verzekeringsdekking zou geregeld of beknot hebben (Cassart et Bodson, L'assurance automobile obligatoire, blz. 144);

Dat trouwens een beperking of beknotting van de burgerlijke verantwoordelijkheid op basis van de wet van 1-7-1956 niet tegenstelbaar is aan de schadelijder (Cass. 22-9-1964, Pas. I, 67);

Overwegende dat de zienswijze waarbij de samenloop van verzekeringen aanleiding moet geven tot dekking door de speciale verzekering boven de algemene verzekering ook niet kan bijgetreden worden omdat deze zienswijze voor gevolg zou hebben dat de verzekering die als speciaal zou bestempeld worden door haar zelf alle effecten zou ontnemen aan de verzekering als algemeen bestempeld wat herhaaldelijk en terecht door het Hof van Cassatie als strijdig met de wet werd beschouwd;

Overwegende dat de stelling (Brussel, 26-6-1964, R.G.A.R. 7383) als zou de eigenaarsverzekering een suppletief karakter hebben ten opzichte van de garagistverzekering omdat art. 2, al. 2 van de wet van 1-4-1956 de eigenaar ontslaat een verzekering te nemen zolang een door een ander persoon afgesloten verzekering van toepassing is, niet gegrond is; dat dit art. 2, al. 2 alleen de eigenaar toelaat geen verzekering te nemen wanneer een andere persoon een verzekering heeft die de auto van de eigenaar dekt, maar dit niet toelaat te zeggen dat de verzekering van de eigenaar suppletief is wanneer de eigenaar wél een verzekering bezit;

Overwegende dat om de contributie in de schade te regelen tussen de partijen de voorwaarden van art. 14 van de wet van 11-6-1874 niet voorhanden zijn;

Overwegende dat het artikel 13 deze contributie

regelt tussen de verschillende assuranties van verschillende datum in verhouding van de waarde waarvoor ieder instaat;

Overwegende dat de waarde waarvoor ieder instaat vastgesteld wordt volgens de voorschriften van art. 12 van dezelfde wet en nl. alinea 2: «indien de ganse waarde niet verzekerd is door het eerste contact zullen de verzekeraars die de volgende contracten gesloten hebben instaan voor het overschot in de volgorde van de datum der contracten»;

Overwegende dat beide contracten een onbeperkte waarde verzekeren en dus alleen de eerste verzekering geldig zal zijn en moeten instaan voor de ganse schade (al. 1, art. 12);

Overwegende dat de ter zake twistende verzekeringen deze zijn enerzijds aangegaan door de eigenaar van de auto en anderzijds deze aangegaan door de garagist die de auto onder zich had voor herstelling;

Overwegende dat deze verzekeringen gesloten werden op de datum die de polis draagt;

Overwegende dat de eerste verzekering deze is die de oudste datum draagt, nl. de verzekering van verweerster, 9-1-1961;

Overwegende dat de datum die in acht dient genomen om te bepalen welke de eerste verzekeraar is deze is waarop de verzekerde voorwerpen gedekt werden — het risico van burgerlijke verantwoordelijkheid — d.w.z. de datum waarop de verzekering effecten begint te sorteren en niet de datum van de verwezenlijking van het risico en wat de verzekering van de garagist betreft de datum van onderschrijving van de polis en niet de datum waarop het voertuig aan de garagist werd toevertrouwd en in zijn garage kwam; (Brussel, 26-6-1964, R.G.A.R., 7385 obs. P. Demoulin);

Om deze redenen:

De Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Zegt voor recht dat alleen verweerster dekking verschuldigd is voor het litigieus ongeval bij uitsluiting van eiseres;

Veroordeelt verweerster om aan eiseres te betalen de som van 52.959 fr. met de vergoedende rente aan 5,50 % 's jaars vanaf de datum van de eigen uitgave door eiseres, vermeerderd met de gerechtelijke rente vanaf de dagvaarding;

Veroordeelt verweerster tot de kosten van het geding, voorlopig begroot op 1.065 fr., registratie- en expeditie-rechten niet inbegrepen;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad Spijts elk verhaal en met borgstelling.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

26 oktober 1961.

Voorzitter: M. Meersseman.

Referendaris: M. Vandekerckhove.

Advocaten: Mrs. D'Hooghe en Pierre Roose.

Verzet. — Motivering van een verzetsakte. — Bevoegdheid «ratione materiae». — Houder en nemer van een wisselbrief. — Incassowissel: bestaan en rechtsgevolgen.

Een verzetsakte moet behoorlijk gemotiveerd zijn, doch motieven, die bij deze akte niet werden vermeld, kunnen nog later worden ingeroepen.

Krachtens artikel 37ter en bis Bevoegdheidswet is

de Rechtbank van Koophandel bevoegd ook geschillen omtrent wisselbrieven, minder dan 2.000 fr. te beslechten wanneer er verknochtheid bestaat, daar de Rechtbank van Koophandel de vrederechter primeert.

De eenwormig wisselwet kent alleen de term «houder»: dit is ieder die de wissel heeft verkregen en daarin als rechthebbende wordt vernoemd, hetzij dat hij de eerste verkrijger is hetzij een later geëndosseerde. De term «houder» omvat ook de term «nemer».

De verhouding tussen trekker en nemer is een onzelfstandige, geheel afhankelijk van de tussen partijen aanwezige rechtsverhouding, zodat tussen hen slechts een beroep openstaat op de causa van de wissel en op de afspraken waaronder de uitgifte van de wissel heeft plaats gehad.

Bij de incasso-wissel trekt de schuldeiser een wissel op zijn schuldenaar, en wijst daarbij als «nemer» een bank aan, wier taak het is de wissel te zijnen behoeve te innen, in welk geval er tussen trekker en bank een lastgevingsovereenkomst bestaat, die niet uit de wissel moet blijken, maar door de onderliggende rechtsbetrekking is bepaald.

De nemer kan alle uit de incasso-wissel voortvloeiende rechten uitoefenen met deze beperking dat hij de wissel alleen ter incassering mag endosseren.

Indien de nemer jegens de betrokkene betaling vraagt, mag deze hem de verweermiddelen tegenwerpen, die hij tegen de vorderende trekker zelf zou hebben gehad, vermits de nemer van de incasso-wissel slechts een last-hebber is.

Decru t./ N.V. Banque de la Société Générale
de Belgique.

Toepassende artt. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gezien de daging van 19 augustus 1961, waarbij de bank jegens Decru de betaling vordert van 493.847 fr. met de gerechtelijke rente en de kosten van het geding;

Gezien ons verstekvonnis van 7 september 1961 de provisosom van 250.000 fr. toewijzend;

Gezien het exploit van verzet dd. 23 september 1961; Gehoord in haar middelen en besluiten de opposante in het Nederlands en de hoofdeiseres in het Frans;

Overwegende dat het verzet, tijdig aangetekend en behoorlijk gemotiveerd, ontvankelijk is;

Overwegende dat de hoofdeis gegrond is op het wisselrecht; dat de Bank als derde houder van X wissels, getrokken door opposante aan order van de bank en op de vervalldag onbetaald gebleven door de betrokkenen, de vordering uit art. 43 WW. tegen de trekker heeft ingesteld;

Overwegende dat opposante in haar verzet het verdisconteren van de wissels aan de bank aanvaardt maar betoogt dat zij geen controle heeft gekregen over de beweringen van de bank; dat compensatie intreedt met de door de bank gerealiseerde pandvoorwerpen van opposante, met ter realisatie aangeboden obligatiën en met een depositorekening van 150.000 fr.; dat andere wissels vermoedelijk betaald werden en de bank geen recht heeft om 10.000 fr. kosten, onrechtmatig uitgegeven, ten laste van opposante te leggen;

Dat opposante, zo nog enige schuld van de te bewijzen hoofdeis overblijft, termijnen van betaling vraagt;

Overwegende dat de bank zich aan de enige rechtsgrond, nl. de cambiare verhouding tussen partijen houdt en alle andere verweermiddelen als niet ter zake dienend afwijst;

Overwegende dat opposante nu de onbevoegdheid «ratione materiae» van de rechtbank voor bepaalde wissels, lager dan 2.000 fr. inroep, tevens schuldver-

nieuwing voorwendt (een nieuwe overeenkomst met de bank ontstond), de afrekening aan de bank vraagt en door wedereis betaling van 10.000 fr. vordert;

I. Motieven.

Overwegende dat opposante niet alle haar motieven in het verzetexploot moet vermelden; dat zodra dit exploit behoorlijk gemotiveerd is, opposante naderhand verdere en andere motieven mag inroepen (R.P.D.B., Tw. Proc. en mat. Civ., nr. 284, 194, 195) geput uit de toestand tussen partijen vóór de daging;

II. Bevoegdheid.

Overwegende dat de rechtbank van koophandel «ratione materiae» bevoegd is krachtens art. 37 ter en bis van de wet op de bevoegdheid omdat er verknochtheid of ten minste samenhang tussen de wissels bestaat en de rechtbank van koophandel de vrederechter primeert;

dat overigens, zoals verder zal blijken, de wisselkredietopening de werkelijke grondslag van de vordering uitmaakt;

III. Ten gronde:

Overwegende dat, om de stelling van de louter formele rechtsgrond van de bank te onderzoeken, de toestand tussen partijen dient nagegaan te worden, dewelke volgend uitzicht vóór de daging vertoont:

1. kredietopening nr. 279329, 150.000 fr. gewaarborgd door hypotheek (valt buiten het geding);

2. kredietopening nr. 279729, afzonderlijke overeenkomst voor 200.000 fr., geregeld (de wedereis van 10.000 fr. houdt hiermede verband);

3. kredietopening nr. 279522, 710.000 fr. uiteenvallend in: 200.000 fr. rekening-courant; 510.000 fr. voor disconteren van wissels (direct wisseldiscontokrediet);

Overwegende dat de rechtbank de wisselbrieven heeft nagekeken, die door Decru aan de bank werden overhandigd uit kracht van het direct wisselkrediet;

dat ieder van deze wissels getrokken werd door Decru op een derde betrokkene en gesteld aan order van de bank;

dat op geen enkele wissel een rugtekening voorkomt;

Overwegende dat de bank aldus jegens Decru «nemer» is en jegens de betrokkene «houder» wordt; dat de bank uit het houderschap rechten haalt om jegens de betrokkene betaling te vorderen;

dat de bank deze wissels aan de betrokkenen heeft aangeboden en ze heeft moeten laten protesteren wegens non-betaling;

Overwegende dat de vraag rijst welke rechten een dergelijke nemer-houder jegens de trekker heeft, vermits de bank hier jegens de trekker als houder van de wissels optreedt;

dat moet nagegaan worden of de bank het recht uit het orderpapier ook jegens de trekker heeft verworven;

Overwegende dat het recht, in een orderpapier omschreven, enkel overgedragen wordt door endossement op het papier benevens overgave van het papier (artt. 11, 14 en 16 WW.);

dat in tegenstelling met het toonderpapier, voor de overdracht van het recht bij het orderpapier de enkele overgave van het papier niet volstaat (tenzij in de beperkte hypothese van het blanco-endossement met latere overgave van de wissel aan personen die hun handtekening op de wissel niet plaatsen, welke hypothese ter zake niet voorhanden was);

Overwegende dat de eenvormige wisselwet, zoals zij bij ons is ingevoerd alleen de term «houder» kent, dit

is ieder die de wissel heeft verkregen en daarin als rechthebbende wordt vernoemd, hetzij dat hij de eerste verkrijger is, hetzij een latere geëndosseerde;

dat deze uitdrukking «houder» mede de term «nemer» omvat;

dat men bij de samenstelling van de eenvormige wisselwet van mening was dat er geen behoefte bestond aan een afzonderlijk technische benaming voor de persoon eerste verkrijger van de wissel, degene ten gunste van wie de wissel is getrokken, namelijk de nemer;

Overwegende dat de tussen de trekker en de nemer bestaande rechtsverhouding uit een onderliggende overeenkomst uiteraard belet dat de nemer tegenover de trekker een regresrecht zou hebben;

dat de wissel door de trekker aan de bank afgegeven wordt naar aanleiding van een tussen hem en de nemer bestaande rechtsverhouding en gewoonlijk krachtens een overeenkomst waarbij voor de afgifte nadere regelingen zijn getroffen (hier de directe wisselkredietopening);

dat door de wisselafgifte wel een nieuwe verbintenis door de trekker wordt aangegaan bestaande in de verplichting in te staan voor de acceptatie en de betaling (art. 9 WW.);

dat deze verbintenis echter geen zelfstandige maar wel een onzelfstandige is geheel afhankelijk van de tussen partijen aanwezige rechtsverhouding zodat, in de verhouding trekker-nemer (zoals ter zake) slechts een beroep openstaat op de causa van de wissel en op de afspraken waaronder de uitgifte van de wissel heeft plaats gehad;

dat immers de behoeften van een redelijk verkeer, waardoor derde-houders van de wissel een recht verwerven vrij van de verweermiddelen van de trekker, geen rol spelen tegenover de nemer (Zevenbergen, Order- en toonderpapieren, 1951, nrs. 119, 135, 155);

Overwegende dat in sommige landen, die de eenvormige wisselwet hebben aanvaard, gebruik is gemaakt van de reserve, aan de onderscheiden landen toegewezen, om eigen bepalingen in de eenvormige wisselwet in te voeren;

dat aldus de Nederlandse wet onder art. 102 A.K. de incassowissel heeft geregeld;

dat de eenvormige wet de incassowissel niet regelt wel het incasso-endossement (ons art. 18 WW.);

Overwegende dat bij de incasso-wissel een schuld-eiser een wissel trekt op zijn schuldenaar en daarin als «nemer» aanwijst een bank welke taak het is de wissel ten zijnen behoeve te innen, in welk geval tussen trekker en bank een lastgevingsverhouding bestaat die niet uit de wissel moet blijken maar door de onderliggende rechtsbetrekking is bepaald;

dat indien de wissel de door de trekker aan de nemer verstrekte incasso-opdracht niet vermeldt, het stuk dan tegenover derden (bv. acceptant, geëndosseerde) die mogen afaan op hetgeen de wissel kenbaar maakt, de werking van een gewone wissel heeft;

dat de nemer alle daaruit voortvloeiende rechten dan kan uitoefenen met deze beperking dat hij de wissel alleen ter incassering mag endosseren;

dat, indien de nemer jegens de betrokkene betaling vraagt, deze hem de verweermiddelen kan tegenwerpen die hij tegen de vorderende trekker zelf zou hebben gehad vermits de nemer van de incasso-wissel slechts een lasthebber is;

Overwegende dat blijkbaar deze situatie zich ter zake voordoet (zie Van Ryn, T. III, nr. 2.214);

dat hier nooit een werkelijke verdiscontering heeft plaats gehad daar de eigendom van de wissel nooit op de bank is overgegaan;

dat hier wel een wisselvoorschot op grond van de kredietopening werd verleend met afspraak dat het innen van de wissel door de bank op het krediet van Decru zou worden gebracht (Van Ryn, eodem loco pag. 412 noot 2);

dat hier in feite incasso-wissels bestaan zonder endossement;

Overwegende dat, krachtens het voorgaande, de rechtsgrond van de hoofdeis van de bank jegens Decru faalt;

Overwegende echter dat door het verzet en door de motieven van het verzet de onderliggende rechtsverhouding als grondslag van de vordering door Decru werd opgenomen en aanvaard zodat de rechtbank verder de directe wisselkredietopening als rechtsgrond neemt en kan nemen;

Overwegende dat, bij bestaan van die rechtsgrond, opposante Decru, gerechtigd is alle verweermiddelen uit de onderliggende verbintenis en uit compensatie in te roepen;

Overwegende dat de rechtbank een duidelijk inzicht wenst, in de wederkerige grondverhouding van partijen, na tegenboeking van de wissels en na alle mogelijke vormen van compensatie;

dat de rechtbank dienvolgens aan de partijen beveelt een juiste balans op te maken op 15 november 1961, alle rechten ten gronde voorbehouden zijnde;

Wedereis :

Overwegende dat de wedereis tot aanrekening van de onrechtmatige 10.000 fr., die de bank voor kosten heeft aangerekend, niet in de overeenkomst en de feiten van de hoofdeis is vervat maar betrekking heeft op nr. 2 kredietopening nr. 279.728;

dat de rechtbank echter bevoegd is, niet op grond van art. 37 der wet op de bevoegdheid maar omdat de bank handelaar is en op grond van haar gewone bevoegdheid;

dat de wedereis strekt tot gerechtelijke compensatie (R.P.D.B., Tw. Demande reconv., nr. 134);

Overwegende dat de rechtbank aan de bank beveelt de details op te geven van de in rekening gebrachte onkosten die precies 10.000 fr. bedragen;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend;
Ontvangt het verzet;

Verklaart het gedeeltelijk gegrond en schorst de uitvoerbaarheid van het verstekvonnis;

Ontvangt de wedereis van Decru; doch vooraleer verder over de grond van hoofd- en wedereis te statueren;

Beveelt aan iedere partij aan de rechtbank over te leggen: 1. de balans van de wederzijdse verhoudingen met de voor of nadelige saldi op 15 november 1961 (liefst van de twee laatste kredietopeningen); 2. de details van de 10.000 fr. onkosten aangerekend door de bank;

Kosten voorbehouden;

Verzendt de zaak in voortzetting ter zitting van 9 december 1961;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Voetbalwedstrijden

Brussel - Antwerpen

Op een mini-veld van Berchem-Sport, speelde Antwerpen de eerste match van het seizoen tegen een gevreesd tegenstander, Brussel. Alhoewel men zou verwachten dat het begin van het «Inter-Balie» kampioenschap gepaard gaat met een zekere rodage van de deelnemers, bleek het alras dat noch motor noch scharnieren door de zomerrust waren uitgeroest. Het tempo was vlot, de bal rolde. De «oude garde» van Antwerpen — t.t.z. de pioniers van Balie Sport — akteerde met talent en kennis van zaken, en verzekerde hierdoor het overwicht op het Brusselse team, dat haar stormram Jef Chabert miste. Bij de rust bleken de appelsienen of citroenen zoek; een flinke regenbui zorgde echter voor de nodige opfrissing. Toen bij een 2-1 stand voor de Sinjoren, de Brusselaars een rijpe doelkans verkeken, was de teerling geworpen, en brachten twee klassieke goals een verdiende 4-1 zege voor Antwerpen.

Goed begonnen, is half gewonnen... of zou het andere spreekwoord van de eerste koekjes meer op zijn plaats zijn?

Dendermonde - Antwerpen

Gerust gesteld door die eerste overwinning, doch voorzichtig omwille van het onbekende, werd de nieuweling Dendermonde onder een zachte oktoberzon, op 22-10-66, in de comfortabele installaties van Beerschot opgewacht. De eerste speler die we zagen was Luc Van Hoeyweghen, oud-eerste classespeler en ex-internationaal B! Toen bleek dat zij wel degelijk met voltallige ploeg (elf spelers) aantraden, kreeg onze kapitein F. Lambrechts kippenvel. Ten onrechte, want de Heemskinderen, die in de eerste helft hun adem hadden opgespeeld, werden met vier doelpunten afgetekend verslagen. De hele Antwerpse ploeg verdiende een pluim; doch, hoewel wij de pest hebben aan personen-cultus, weze het ons toch toegelaten de verrichting van één speler speciaal te vermelden. Collin F. (waar zou hij hebben leren spelen?), atleet ondanks zijn pondenzware maag, deed eventjes tot vier maal toe het doel van Dendermonde bol staan. Een supporter mompelde bij de vierde goal «vaste waarde voor de ploeg, die vent»; wij vertaalden voor onszelf «vast kapitaal voor Balie-Sport»; niet dat wij voor 't ogenblik eraan denken hem te verkopen...

Gent - Antwerpen

Na een opwarmende reis over de nog steeds meandrische weg Antwerpen-Gent, werd klokke 15 u. de aftrap geblazen, op de grasmat van St.-Martens-Latem. Er viel geen schilder uit de buurt te bekennen, om het vertoon in kleuren vast te leggen; vermoedelijk de eerste kou die hen weerhield. Gent was aangetreden zonder de zoon van Procureur-Generaal Matthijs, terwijl bij Antwerpen enkele anciens verstek lieten. Was het hierom dat het minder gesmeerd liep, of was het de tegenstander die remmend werkte? Het lijkt ons gepaster en alleszins voorzichtig hierop niet in te gaan. Feit is, dat de doelverdediger uit de Arteveldestad be-

slist niet als een beginneling akteerde, en met enkele knalschoten wel raad wist. Wij vermoeden dat dit onze doelwachter aanzette om minstens even goed te doen. Zeker ogenblik trachtte hij een schot te pareren dat enkele meters voorbij het doel vloog; hij slaagde echter niet volledig in dit vrij vermetel opzet, want de bal maakte enkele kapriolen, en rolde toen voor het ledige doel; een wakker voorspeler van het Gentse team duwde er het leder in.

Deze verbeterden, doch confraternel betwiste match eindigde ten slotte met een 2-1 stand voor de Sinjoren, die thans leider zijn in het kampioenschap met zes punten op zes. Dat zij «gezocht» worden, lijdt duidelijk geen twijfel.

G. Arts

Conferentie van de Jonge Balie te Leuven

De Conferentie der Jonge Balie te Leuven hield haar Plechtige Openingszitting op zaterdag 12 november 1966 om 15.30 uur in de zittingszaal der Burgerlijke Rechtbank, Gerechtshof te Leuven.

Meester Armand Mombaerts sprak de openingsrede uit. Hij had als onderwerp gekozen «Het faillissementsrecht in Europees Perspectief».

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen, jg. 1966 - nr. 3 :

Versichelen M. en Schepens E., Criminaliteit in stad en platteland. Een onderzoek in het gerechtelijk arrondissement Gent. — Bousquet G. H., Uareto en het liberalisme.

Nederland Juristenblad, jg. 1966 - nr. 36.

Bockwinkel A., De kantonrechter als opsporingsambtenaar. — Van Ginkel E. C. P., Het verzachte stare decisis. — Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (W.A.M.). Ontwerp van wet tot wijziging. — Vraagpunten nieuw militair strafprocesrecht. — J. J. A. Lucas, Crisis rond het kerkelijk recht. — Blok N., «Exoneratie-bedingen naar Engels recht en een recente beslissing van het House of Lords».

nr. 37 :

De Winter L. I., Het Alnati-arrest. — Van der Meulen J. D., De nieuwe Politie-Instructies voor het gebruik van geweld. — Antwoord van de Redactie van de Nederlandse Jurisprudentie op de desiderata van

Mr. Emmering, zoals deze zijn samengevat onder 1 tot en met 7 van «Publicatie van Rechtspraak», N.J.B. 1966, p. 898. Kollewijn R. D., Sobibor. — Schepel J., Adoptie, traagheid van Art. 971 lid 4 Rv. — Schadee H., De Laadkist.

nr. 38 :

Jansen op de Haag G. A., Slapende overeenkomsten en exitentieve verjaring. — Bockwinkel A., Artikel 391 B.W. — Buitenkerkelijke geestelijke verzorging. Wijziging van de Gevangenismaatregel. — Barendsen-Cleveringa L. A., Het vereiste «zonder rechtsgrond» in art. 6.4.21 van het ontwerp B.W.

Weekblad voor Privaatrechten Notaris-ambt en Registratie, jg. 1966 - nr. 4923 :

Van Opstall S. N., Zakelijke rechten en kwalitatieve verbintenissen (V). — Mendel M. M., Het afgescheiden vermogen van de openbare commanditaire vennootschap. — Kollewijn R. D., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Internationaal Privaatrecht (I).

nr. 4924 :

Van Opstall S. N., Zakelijke rechten en kwalitatieve verbintenissen (VI). — Van Kerkhoff M. J. A., Onderhandse volmacht bij hypotheekverlenging door rechtspersonen. — Kollewijn R. D., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Internationaal Privaatrecht (II).

Journal des Tribunaux, jg. 1966 nr. 4548 :

In memoriam: Eloge des avocats du barreau de Bruxelles décédés au cours de l'année judiciaire 1965-1966, prononcé par le bâtonnier Gilson de Rouvreur.

Mouvement Communal, jg. 1966 - nr. 10 :

Van Naelten M., Immigration et gestion communale.

Bulletin van de E.E.G., jg. 1966 - nr. 9/10 :

Verklaring van Prof. Dr. Walter Hallstein, Voorzitter van de E.E.G.-Commissie, na de zitting van de Raad op 14 juli 1966.

Recueil Dalloz Sirey (Paris), jg. 1966 - nr. 35 :

De Bermond de Vaulx J. M., La promesse d'épouser sa maîtresse.

Tijdschrift van de Vrederechters, jg. 1966 - nr. 10 :

Rechtspraak. — A. B. Rouwhulde: Jacques Portaels.

Tijdschrift voor sociaal recht, jg. 1966 - nr. 5 :

Blondiau P., De Quelques aspects de la rémunération.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"